

Robert Dansaertlaan, Dilbeek

Een Archeologienota

Auteur:

T. Van Mierlo (assistent-archeoloog)

J. van Rooij (veldwerkleider)

Autorisatie

P. Hazen (OE/ERK/Archeoloog/2015/00072)

Colofon

VEC Nota 42

Robert Dansaertlaan, Dilbeek
Een archeologienota

Vlaams Erfgoed Centrum bvba
Auteur: T. Van Mierlo

In opdracht van: Vertrouwelijk, zie privacy-fiche

Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bvba, Sint-Michiels, Brugge, december '16

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bvba.

Vlaams Erfgoed Centrum bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek

ISSN 2506-7486

Vlaams Erfgoed Centrum
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels, Brugge
Tel + 32 (0)16 39 47 96
info@vlaamserfgoedcentrum.be
www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

1	Verslag van resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1	Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1	Administratieve gegevens	6
1.1.2	Archeologische voorkennis	7
1.1.3	Beschrijving van de geplande werken	7
1.1.4	Juridisch kader	15
1.1.5	Doelstelling en vraagstelling	16
1.2	Assessmentrapport	17
1.2.1	Huidige gebruik	17
1.2.2	Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden	19
1.2.3	Beschrijving van bekende archeologische waarden	2727
1.2.4	Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden	28
1.2.5	Potentieel tot kennisvermeerdering, verwachting en conclusie	41
1.2.6	Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek	42
1.2.7	Samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek	42
	Literatuur	44
	Geraadpleegde websites	44
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	44
	Bijlage 1 Plannenlijst	
	Bijlage 2 Fotolijst	

Tabel 1. *Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.*

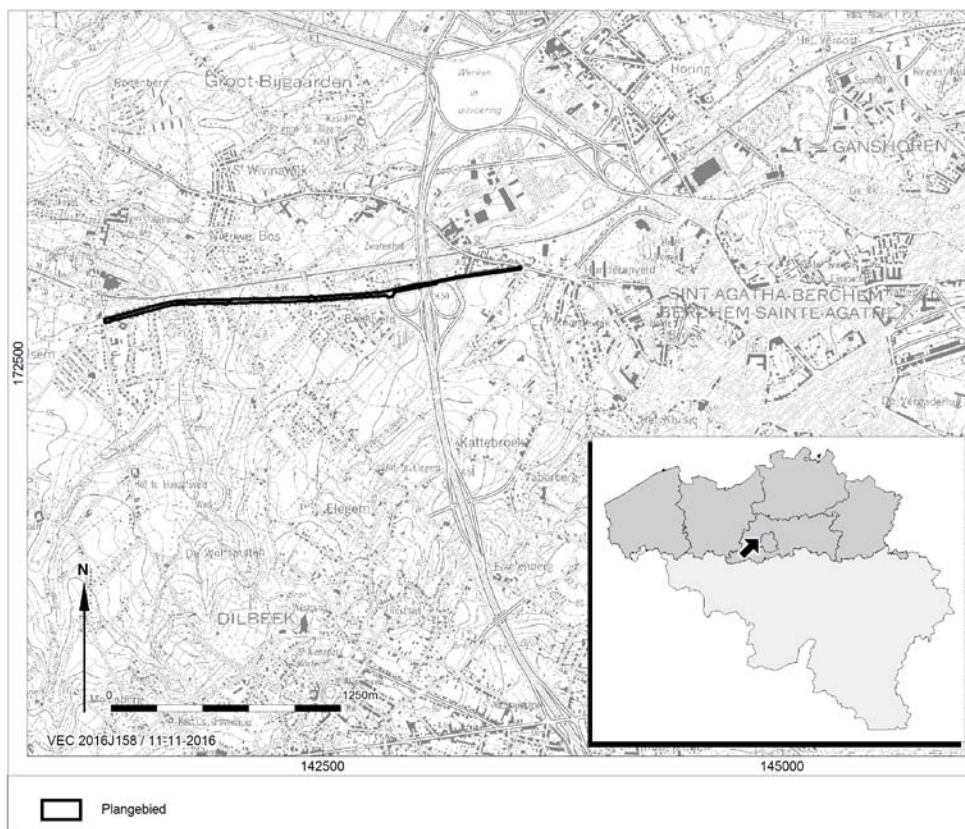
Periode	Tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19 ^e E - heden
Nieuwe tijd:		16 ^e E - 18 ^e E na Chr.
Middeleeuwen:		5 ^e E - 15 ^e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13 ^e E - 15 ^e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10 ^e E - 12 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8 ^e E - 9 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6 ^e E - 8 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5 ^e E - 6 ^e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden-IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		ca. 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen

1 Verslag van resultaten van het bureauonderzoek

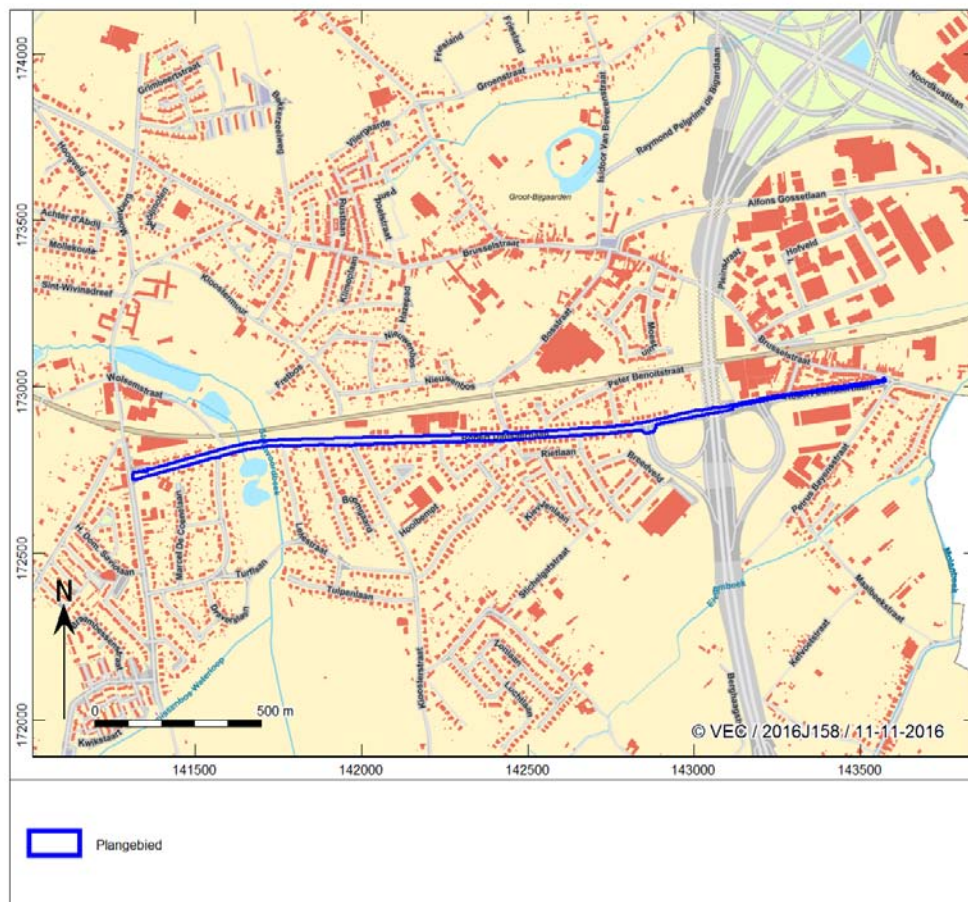
1.1 Beschrijvend gedeelte

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in november 2016 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Robert Dansaertlaan (afb. 1 en 2).¹ De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen herinrichting van de Robert Dansaertlaan.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

¹ Voor de vertrouwelijke gegevens van de opdrachtgever wordt verwezen naar de privacy-fiche

Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein

1.1.1 Administratieve gegevens

Opdrachtgever:	Vertrouwelijk, zie privacy-fiche
Uitgevoerde fasen binnen archeologienota:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Aanleg van fietspad
Locatie:	Robert Dansaertlaan
Plaats:	Dilbeek
Gemeente:	Dilbeek
Provincie:	Vlaams-Brabant
Kadastrale gegevens:	Gemeente Dilbeek, Afdeling 4, Sectie B
Diepte bodemverstoring	100 cm -mv en plaatselijk 150cm -mv (35m +TAW)
Oppervlakte plangebied	38.260 m ² / 3,8 ha
Coördinaten (bounding box; Lambertcoördinaten (EPSG:31370))	141.312/ 172.719 142.755 / 172.872 143.576/ 173.025
Projectcode	2016J158

VEC-projectcode:	4180693
Auteur:	T. Van Mierlo (assistent-archeoloog, bureauonderzoek) J. van Rooij (veldwerkleider)
Autorisatie: ²	P. Hazen (OE/ERK/Archeoloog/2015/00072)
Begindatum onderzoek:	7 November 2016
Einddatum onderzoek:	18 November 2016
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Ten Briele 14 bus 15 8200 Sint-Michiels, Brugge
Relevante thesaurustermen:	Paleolithicum, Mesolithicum, Romeinse Tijd, Middeleeuwen, Nieuwe Tijd, Nieuwste Tijd, bureauonderzoek. https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus

1.1.2 Archeologische voorkennis

Er zijn is nog geen archeologische kennis beschikbaar voor het plangebied.

1.1.3 Beschrijving van de geplande werken

Op basis van de opgevraagde gegevens met betrekking tot de milieuhygiënische situatie in het plangebied kan worden geconcludeerd dat er geen vervuiling plaatsgevonden heeft in het plangebied

De Robert Dansaertlaan maakt sinds kort deel uit van het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk. Langs de spoorlijn (200m ten noorden van en parallel met de R. Dansaertlaan) is een fietssnelweg opgenomen in kader van het FIETSGEN. Omwille van het korte tijdsbestek voor het realiseren van deze fietssnelweg, wordt langs de Robert Dansaertlaan fietspaden gerealiseerd die het nut van bovenstaande fietssnelweg kunnen overnemen. Op deze manier wordt de Robert Dansaertlaan opgenomen in het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk van de provincie. Op dit moment is er nog geen doorlopend voetpad aanwezig langs de R. Dansaertlaan. Voetgangers lopen hier dan ook op de fietspaden. Beperkte delen zijn wel verhard waardoor voetgangers daar een eigen ruimte krijgen. Ten oosten van het op- en afrittencomplex van E19 is langs één zijde een voetpad aanwezig.

De herinrichting van de weg verloopt als volgt:

1. Er wordt een fietspad geplaatst in rode asfalt. Deze wordt 1.75m breed en komt te liggen naast de weg. Voor de aanleg zal een maximale verstoring van 60cm veroorzaakt worden. De bestrating rondom het fietspad, voor voetgangers en voor afwerking wordt geplaatst in grijze betonstraatstenen. Voor de aanleg zal een maximale verstoring van 60cm veroorzaakt worden. Deze herinrichtingswerken omvatten o.a. een afgraving van teelaarde en uitgraving van de wegkoffer. Het traject is voornamelijk openbare weg. De totale hoeveelheid grondverzet bedraagt 8500 m³. De maximale uitgravingsdiepte is 1 m-mv. Enkel ter hoogte van de vijver zal een overloopleiding worden voorzien op een diepte van 1,5m. De herinrichting van de weg gebeurt over de gehele oppervlakte van de huidige weg en heeft een oppervlakte van 3,8 ha.

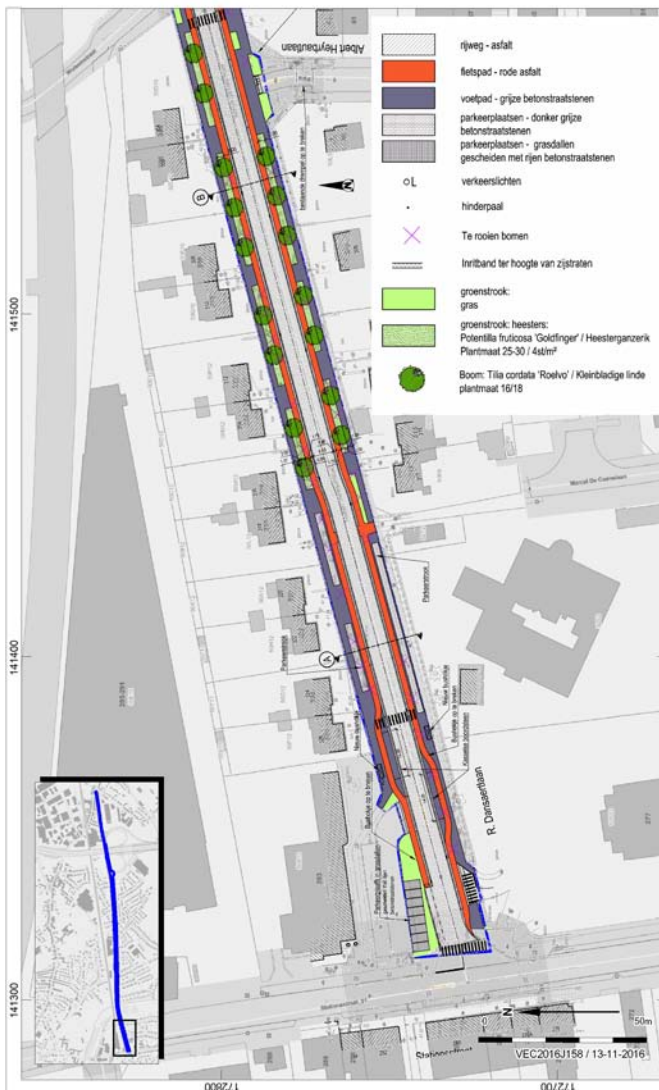
Momenteel is de fietsinfrastructuur onduidelijk. Omwille van deze reden dient er een nieuw fietspad aangelegd te worden.

² Peter Hazen is een werknemer bij ADC ArcheoProjecten BV. ADC ArcheoProjecten voert onderzoek in onderaanneming uit voor het Vlaams Erfgoed Centrum.

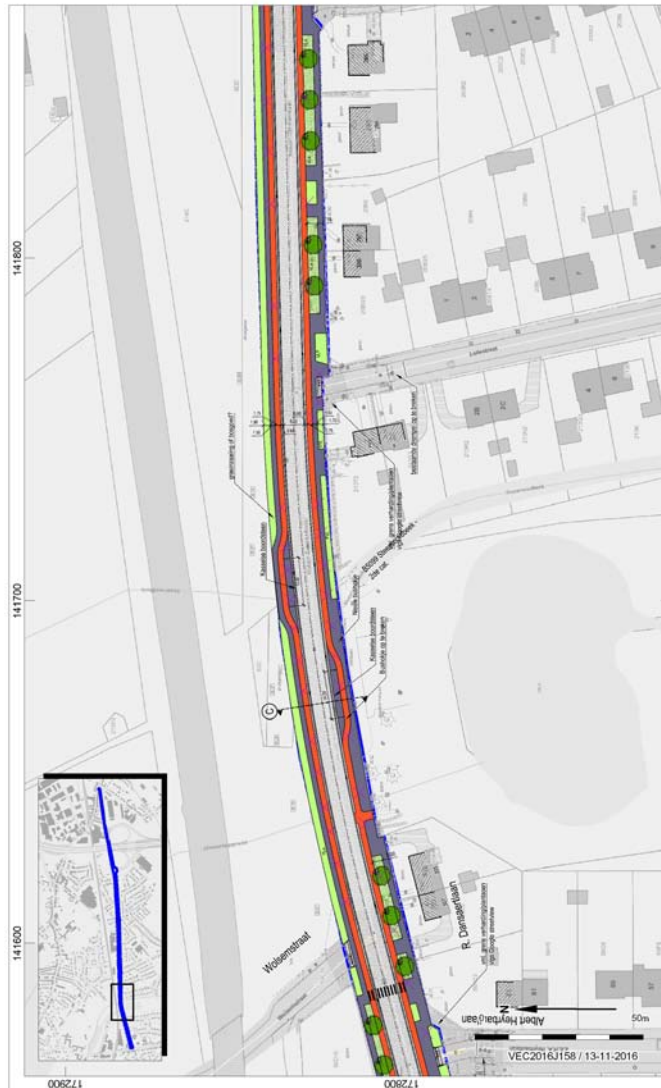
2. Naast het fietspad aan de andere kant van de weg, komt een groenzone. Deze verschilt van plaats tot plaats. Soms wordt er gras gezaaid, andere keren komt er een groenstrook in heesters (Heesterganzerik). Verder wordt er in de groenzone een kleinbladige linde gepland. De groenzone zal voor een maximale verstoring van tussen 30-50 cm zorgen. De bomen zullen plaatselijk voor een diepere verstoring zorgen. Deze verstoring is afhankelijk van de grootte van de boom.

Er zijn in totaal 6 stopplaatsen voor bussen langs de Robert Dansaertlaan, telkens aan beide zijden. De rijbaan is momenteel 7m breed en bestaat uit een cementbetonverharding. In de Robert Dansaertlaan zijn geen officiële parkeerplaatsen aangeduid. Er bestaat wel de mogelijkheid om in de groenberm en de pechstrook te parkeren

3. Parkeerplaatsen en parkeerstroken komen naast de fietspaden. Deze worden geplaatst in donker grijze betonstraatstenen.

Afb. 3. Detailplan van de geplande werken deel 1.

Afb. 4. Detailplan van de geplande werken deel 2.

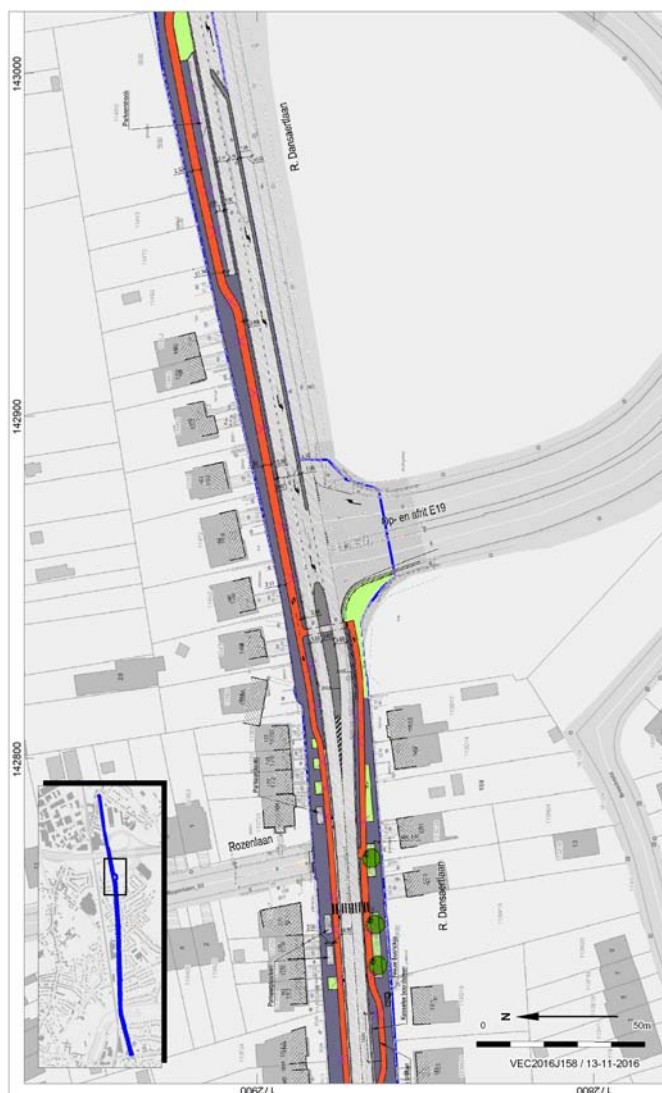
Afb. 5. Detailplan van de geplande werken deel 3.

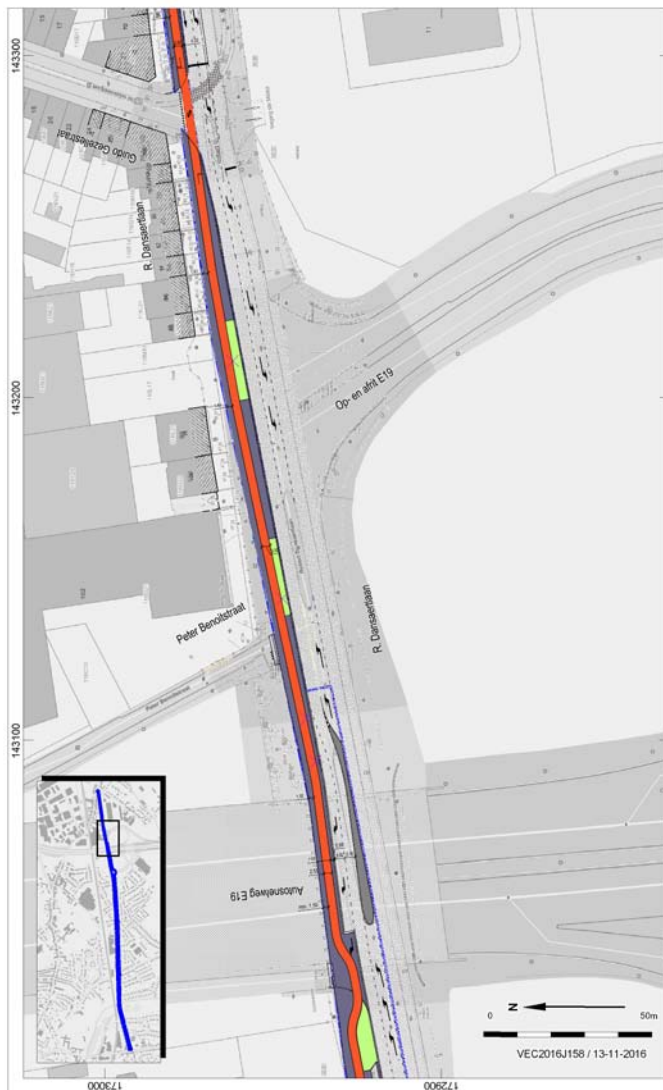
Afb. 6. Detailplan van de geplande werken deel 4.

Afb. 7. Detailplan van de geplande werken deel 5.

Afb. 8. Detailplan van de geplande werken deel 6.

Afb. 9. Detailplan van de geplande werken deel 7.

Afb. 10. Detailplan van de geplande werken deel 8.

Om dit alles te realiseren dienen de reeds bestaande bomen gerooid te worden. Verder worden de bushokjes verwijderd en verschoven naar andere plaatsen.

1.1.4 Juridisch kader

Artikel 5.4.1. (01/06/2016- 22/02/2017)

Een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 wordt bij de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem toegevoegd in volgende situaties :

- 1° aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site;
- 2° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;
- 3° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.

Voor de toepassing van het eerste lid, 2° en 3°, op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de hele werf van het te vergunnen werk.

De aanvrager van een stedenbouwkundige vergunning wordt van die verplichting vrijgesteld :

1° indien de aanvraag betrekking heeft op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering;

2° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden binnen het gabarit van bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden;

3° indien de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem minder dan 5000 m² beslaat, en de betrokken percelen volledig gelegen zijn buiten woongebied of recreatiegebied en buiten archeologische zones opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten beschermde archeologische sites.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels voor deze vrijstellingen bepalen.

Voor de toepassing van het derde lid, 3°, op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de hele werf van het te vergunnen werk.

De aanvrager van een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem kan een archeologienota indienen die in het kader van een vorige vergunningsaanvraag is bekrachtigd, als de stedenbouwkundige vergunning betrekking heeft op hetzelfde perceel of dezelfde percelen en als de ingreep in de bodem van de te vergunnen werken overeenkomt met de ingreep in de bodem van de werken omschreven in de bekrachtigde archeologienota.

De archeologienota werd vervaardigd naar aanleiding van een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning. Op basis van de ligging van het plangebied geheel in nog niet vastgestelde zone, geldt een verplichting voor het opstellen van een archeologienota bij bodemingrepen groter dan of gelijk aan 1000 m², waarbij het perceeloppervlak groter of gelijk aan 3000 m². Aangezien de geplande ingrepen in het te ontwikkelen gebied in totaal een oppervlakte van circa 38.260 m² beslaan, en daarmee de maximale onderzoeksgrenzen worden overschreden, dient de initiatiefnemer een archeologienota te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld.³ Indien dit het geval is wordt deze archeologienota bekrachtigd en toegevoegd aan de vergunningsaanvraag. In het kader van dit proces heeft het in deze archeologienota beschreven onderzoek plaatsgevonden.

Het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied dient te gebeuren op grond van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetector (versie 1.0). Het doel van de Code is om als een minimale standaard te dienen voor de kwaliteit van archeologisch onderzoek en het gebruik van metaaldetectoren in Vlaanderen.

De eventuele vondsten en bijhorende documentatie die tijdens het archeologisch onderzoek worden verzameld, zullen voorlopig worden bewaard bij Vlaams Erfgoed Centrum bvba. Na afronding van het totale onderzoek zullen de vondsten en data worden overgedragen.

1.1.5 Doelstelling en vraagstelling

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?

Het bureauonderzoek vormt binnen de archeologienota de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van het bureauonderzoek is het aan de hand van

³ <https://geo.onroerenderfgoed.be>

schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting. Daarbij worden onder andere de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), relevante historische kaarten en informatiebronnen omtrent de ondergrond gebruikt.

De beschrijving van de historische, archeologische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

Aarkundige gegevens:

- Tertiaire kaart
- Quartairgeologische kaart 1:50.000
- Geomorfologische kaart
- Bodemkaart 1:50.000
- bodemgebruikskaart
- bodembedekkingskaart
- Erosiekaart
- Hoogteverloopkaarten
- Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen

Archeologische gegevens:

- Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Historische gegevens:

- Kadasterplan
- Fricx kaarten uit 1712
- Ferraris kaarten uit 1771-1778
- Atlas der buurtwegen 1840-1850
- Vandermaelenkaart 1846-1854
- Topografische kaart
- Luchtfoto's 1979-2015

Externe partijen:

- Input Ontroerend Erfgoed
- Literatuur
- Gemeente⁴
- Amateurarcheologen en heemkundekringen⁵
- Iconografische bronnen
- Toponymie
- Huidige gebruikers⁶

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Huidige gebruik

Het project situeert zich op het grondgebied van de Gemeente Dilbeek en is gelegen langs de R. Dansaertlaan van Stationsstraat tot Brusselstraat. De R. Dansaertlaan ligt volledig binnen de bebouwde kom

⁴ De website van de gemeente <https://www.dilbeek.be/> is geraadpleegd geweest voor meer informatie in verband met de historiek van de gemeente.

⁵ Deze zijn niet geraadpleegd omdat er geen heemkundige kring meer beschikbaar is voor dit plangebied.

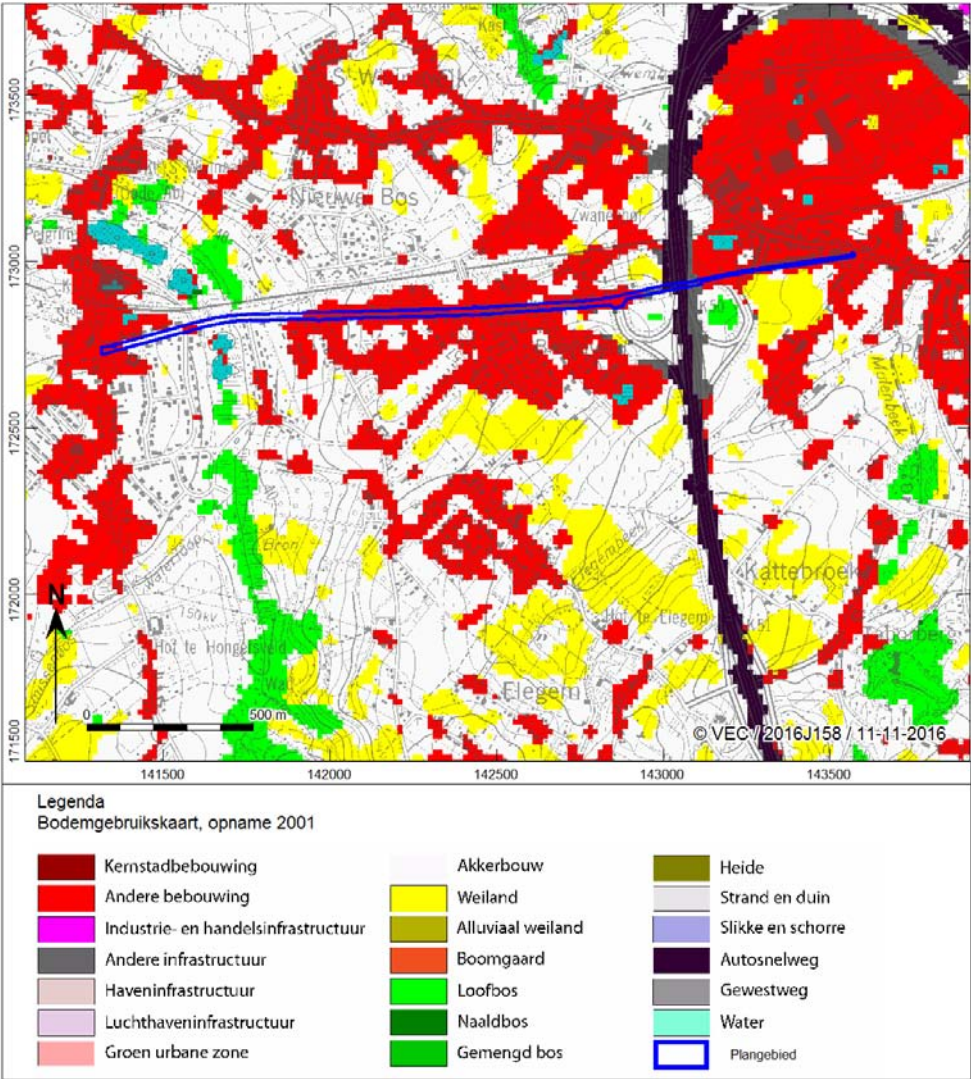
⁶ Deze zijn niet gecontacteerd omdat deze er niet zijn. Het plangebied bevindt zich op openbare weg.

van Groot-Bijgaarden en is geselecteerd als lokale verbindingsweg, net als de Brusselstraat. De Stationsstraat, Kloosterstraat en Elzenstraat zijn gekenmerkt als lokale ontsluitingswegen.

De R. Dansaertlaan kan men ruimtelijk opsplitsen in 2 delen. Deel 1, van de Stationsstraat tot de westelijke op- en afrit van de R0, heeft een klassiek uitzicht van een brede laan met groen en vrijliggende fietspaden langs beide zijden. De woningen zijn vrijstaande woningen of tweewoonsten en de aantakende straten ontsluiten voornamelijk achterliggende woonwijken. Deel 2, van de Brusselstraat tot de op- en afritten van de R0, is enkel langs de noordzijde bebouwd, de bebouwingen zijn rijwoningen. Langs de zuidzijde zijn nieuwe ontwikkelingen recent uitgevoerd (Dansaertpark). In dit deel loopt een dubbelrichtingsfietspad langs de noordzijde van de R. Dansaertlaan. Ten oosten van het op- en afrittencomplex bevindt zich een tramlijn in eigen bedding met een terminus.

Verder zijn er nog verschillen op het vlak van verkeerkunde. Deze verschillen zijn anders in de twee bovenstaande delen. In deel 1 wordt voornamelijk geparkeerd op eigen terrein, zijn twee enkelrichtingsfietspaden gelegen en geldt op alle kruispunten voorrang van rechts. Dit verschilt duidelijk met deel 2 waar de kruispunten voorrangsgeregeld zijn en de Robert. Dansaertlaan de voorrangsweg is. Bovendien is in het kader van de realisatie van het Dansaert Park verkeerslichten voorzien aan de in- en uitrit van de site. Het fietspad is hier dubbelrichting langs de noordzijde en de auto's parkeren langs de rijweg.

Op basis van de Bodemgebruikskaart bestaat het grootste gedeelte van het plangebied uit andere bebouwing. Hier wordt het grootste gedeelte van het gebied bedekt met gebouwen, structuren, wegen en artificiële oppervlaktes. In het midden bevindt zich een gedeelte akkerbouw. Deze bodem wordt gebruikt in een of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland. Verder is de weg nog in gebruik als autosnelweg. Verder is het plangebied voornamelijk in gebruik als een weg. Het huidige gebruik van het plangebied zorgt voor een verstoring.

Afb. 11. Bodemgebruikskarta van het plangebied

1.2.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

Het onderzoeksgebied kenmerkt zich aardwetenschappelijk als volgt:

Bron	Informatie
Tertiaire kaart ⁷	Formatie van Tielt (Tt) Formatie van Gent (Ge)
Quartaargeologische kaart 1:50.000 (afb. 13) ⁸	Profieltype 2: (bevindt zich in het centrale gedeelte van het plangebied) <ul style="list-style-type: none">- Eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zandleem in het

⁷ Mathijs, J; Buffel, P. 2009.

⁸ Schroyen, K. 2003

Bron	Informatie
	centrale gedeelte van Vlaanderen. (ELPw) en/of Hellingsafzettingen van het Quartair (HQ)
	Profieltype 2a: (bevindt zich in het westelijke gedeelte van het plangebied)
	<ul style="list-style-type: none"> - Fluviale afzettingen (organochemisch en primair inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan). (FH) - Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zandleem in het centrale gedeelte van Vlaanderen. (ELPw) en/of Hellingsafzettingen van het Quartair (HQ) mogelijk afwezig. - Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (FLPw).
	Profieltype 3: (bevindt zich in het oostelijke gedeelte van het plangebied)
	<ul style="list-style-type: none"> - Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zandleem in het centrale gedeelte van Vlaanderen (ELPw) en/of Hellingsafzettingen van het Quartair (HQ). Mogelijk afwezig - Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (FLPw).
Geomorfologie ⁹	Pajottenland
Bodemkaart 1:50.000 ¹⁰	In het plangebied komen van oost naar west volgende bodemtypes voor:
	OT Vergraven gronden OB Kunstmatige gronden Aep Natte leembodem zonder profiel Acp Matig droge leembodem zonder profiel Acp(c) Matig droge leembodem zonder profiel Aca1 Matig droge leembodem met textuur B horizont Aba1 Droge leembodem met textuur B horizont AbB(o) Droge leembodem met textuur B of structuur B horizont OE Groeven
Reeds verrichte boringen ¹¹	kb31d87e-B712 0,00m - 7,00m : Q - Quartaire afzetting kb31d87e-B713 0,00m - 6,80m : Q - Quartaire afzetting 6,80m - 10,00m : Tt - Formatie van Tielt kb31d87e-B714 0,00m - 2,00m : Q - Quartaire afzetting 2,00m - 10,00m : Tt - Formatie van Tielt kb31d87e-B715 0,00m - 10,00m : Tt - Formatie van Tielt kb31d87e-B716

⁹ Ibid.¹⁰ <http://www.geopunt.be/kaart>¹¹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

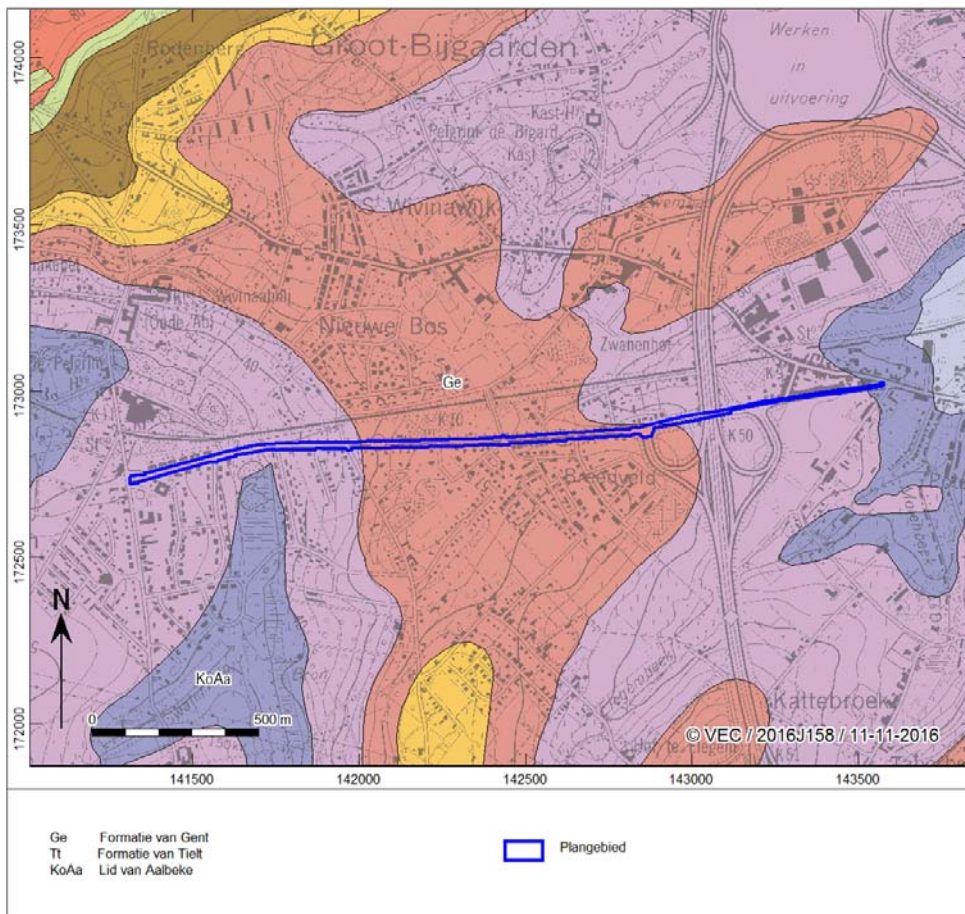
Bron	Informatie
	0,00m - 7,50m : Tt - Formatie van Tielt kb31d87e-B517
	0,00m - 11,50m : Q - Quartaire afzetting 11,50m - 45,50m : KoMo - Lid van Moen (Formatie van Kortrijk) kb31d87e-B518
	0,00m - 10,90m : Q - Quartaire afzetting 10,90m – 12,20m : Tt – Formatie van Tielt
Hoogtekaart ¹²	36 tot 56m TAW
Bodemerosie ¹³	Sterk erosiegevoelig

Op basis van de Tertiaire kaart komt in de diepere ondergrond de formatie van Tielt voor. Deze formatie bestaat uit heterogene afzettingen die onderverdeeld kunnen worden in drie pakketten. Het eerste pakket bestaat uit grijsgroen, kleihoudend fijn zand met glauconiet glimmers en zandsteenfragmenten. Het volgende pakket bestaat uit een grijsgroene kleihoudende zone en het derde pakket bestaat uit een siltig zand met glauconiet en glimmers dat harde, nummuliethoudende banken en dunne kleilaagjes bevat. Dit zijn ondiepe mariene afzettingen die tijdens het Vroeg-Eoceen (circa 50 miljoen jaar geleden). Verder komt in het midden van het plangebied de formatie van Gent voor. Dit bestaat uit grijsgroene, zeer fijne, glauconiethoudende zanden en groengrijze klei met zandige vlekken en pyriet. De totale dikte bedraagt 8m.¹⁴

¹² <http://www.geopunt.be/kaart>.

¹³ <http://www.geopunt.be/kaart>.

¹⁴ Mathijs, J; Buffel, P. 2009.

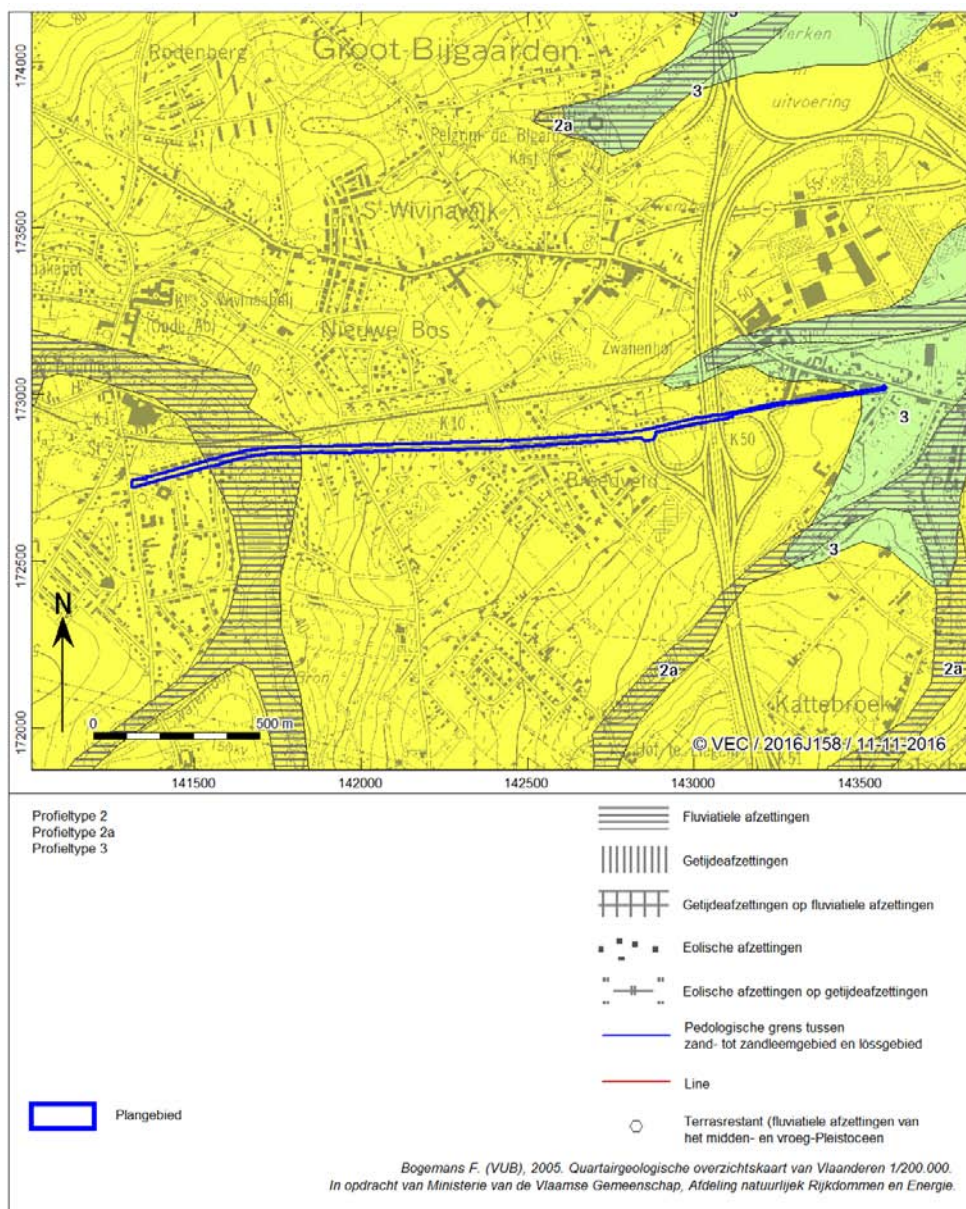
Afb. 12. Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart

Op de Quartairgeologische kaart is te zien dat het gebied verschillende types (2, 2a en 3) doorkruist. Tijdens de Weichsel ijstijd was er een zeespiegeldaling die ervoor zorgde dat grote delen van het land droog kwamen te liggen. Door sterke winden werden de sedimenten van het Noordzeebekken getransporteerd naar oostelijke richting. In het plangebied zijn uit deze periode homogene of zeer weinig herwerkte eolische sedimenten terug te vinden. Deze sedimenten komen vooral voor in plateau- of interfluviumpositie. Het bestaat voornamelijk uit geelbruine, homogene silt, zonder stratificatie maar algemeen met een hoog kalkgehalte. Sporadisch kunnen er enkele intercalaties met herwerkt ouder materiaal waargenomen worden. De maximale dikte van deze afzettingen is 24m, de gemiddelde dikte is 5m. Maar op basis van de geologische boringen kan de dikte van de afzettingen variëren van maximum 7,00m tot geen afzettingen.

Vanaf 21.000 jaar geleden is er een langzame temperatuurstijging merkbaar. Een drastische klimaatverandering met stijging van de gemiddelde temperatuur gebeurde omstreeks 13.000 jaar geleden. Vervolgens gebeurde er een korte temperatuursdaling, een warmere periode en een koelere fase. Deze periode (13.000 tot 10.000 jaar geleden) wordt beschreven als het Tardiglaciaal. Rond 10.000 jaar geleden vindt er een abrupte stijging van de globale temperatuur plaats. De geleidelijke klimaatsverbetering zorgde voor een zeespiegelstijging, een stijging van het grondwater en de verdwijning van permafrost. Daar waar

de zeespiegel bij het begin van het Tardiglaciaal nog laag stond, heeft een verminderde weerstand van de verdwijnende permafrostlaag gezorgd voor een verticale erosie in de rivierdalen. Hierbij werden dan de Holocene valleien gevormd door de Dender die ten westen van het plangebied gelegen is. Het plangebied is dan ook gelegen in de vallei van de Dender die dateert van het Eoceen (56,0 tot 33,9 miljoen jaar geleden).

Deze werden dan bij een zeespiegelstijging, hogere grondwatertafel en verbeterd klimaat opgevuld. De Tardiglaciale faciës komen relatief veel voor in de zijrivieren van de Zenne. Deze zijn eerder beperkt in diepte (gemiddeld 1,3m). De Tardiglaciale faciës bestaan uit leem, zand, kalktuf en organisch materiaal.¹⁵

Afb. 13. Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart

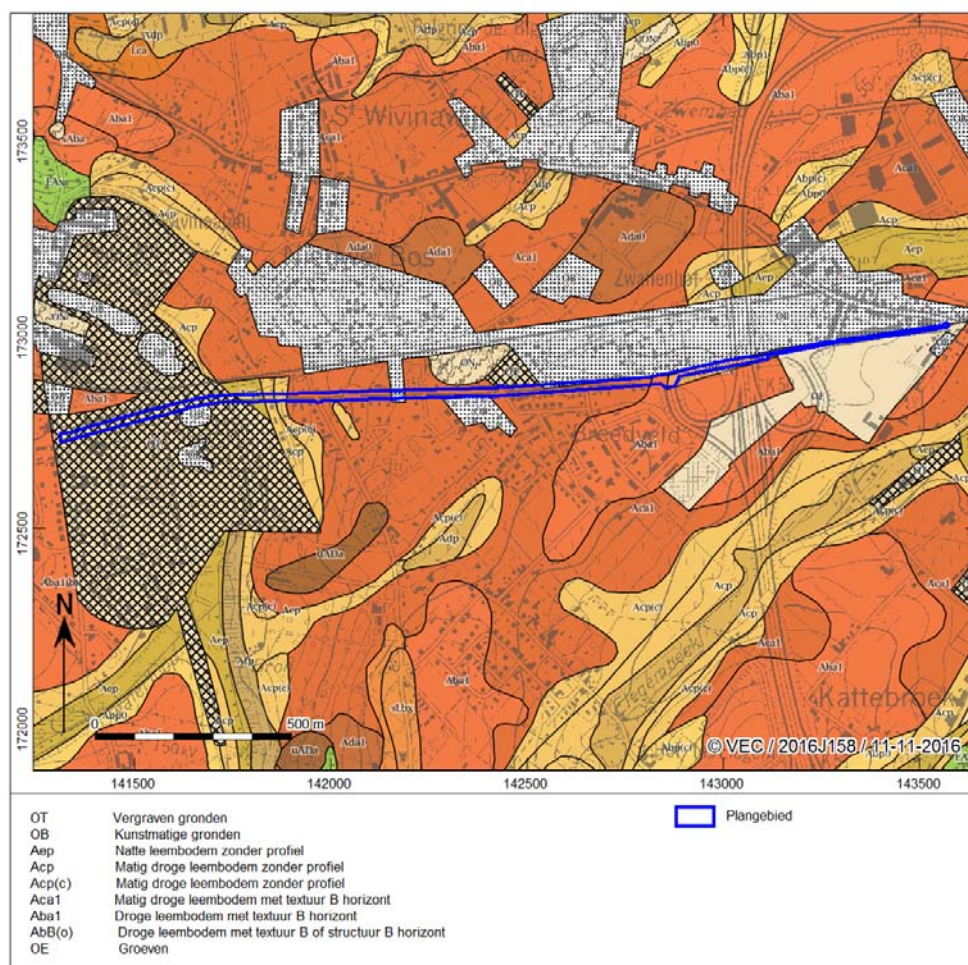
¹⁵ Schroyen, K. 2003

Het plangebied is voornamelijk gelegen in een bebouwde zone. Verder bevat het sterk vergraven (OT) en opgehoogde zones (ON), alsook zones waar zich groeven (OE) bevinden. Het plangebied bevat verschillende bodemtypes. Van oost naar west komen volgende bodemtypes voor: OT, OB, Aep, Acp, Acp(c), Aca1, Aba1, AbB(o), OE. Het plangebied bestaat uit kunstmatige gronden en droge tot natte leemgrond.

In het oostelijke gedeelte van het plangebied komt een natte leemgrond (Aep) voor. Door de permanente grondwatertafel beschikken deze gronden over een volledig gereduceerde horizont (horizont G) voor op minder dan 125 cm diepte. Ze zijn ongeschikt voor gebruik als bouwland wegens hun tamelijk slechte drainering, maar dragen goed weiland. De bodemtypes centraal gelegen (van oost naar west, naast elkaar) in het plangebied worden getypeerd als Acp, Acp(c) en Aca1. Dit zijn matig droge en zwak gleyige leemgronden met (Aca1) of zonder profielontwikkeling (Acp). De Aca1 gronden komen voor op hellingen of in de nabijheid van Tertiaire ontsluitingen waar zich dan ook een substraat kan manifesteren. De Acp-gronden zijn depressie- of lage hellingsgronden die colluviale bodems bevatten die tussen de 80 en 120cm gleyverschijnselen vertonen.

In het oosten van het plangebied komen de bodemtypes Aba1 en AbB(o) voor. Dit is een droge leembodem met een textuur B-horizont (Bt-horizont). Deze bodem heeft zich ontwikkeld in het Pleistocene Loessdek en vertoont onder de A-horizont een aan klei aangerijkte textuur B-horizont. Het Aba1-type toont aan dat er een A-horizont is die dunner is dan 40cm. Deze bodems hebben geen watergebrek en een hoog waterbergend vermogen. De AbB(o) bodem is een droge leembodem met textuur B-horizont. Deze bodem is typisch voor de overgangszone tussen zandleemstreek en de leemstreek. De (o) variant duidt een sterke antropogene invloed aan, wat een sterke afgraving van het leemdek betekent.¹⁶

¹⁶ www.geopunt.be/kaart

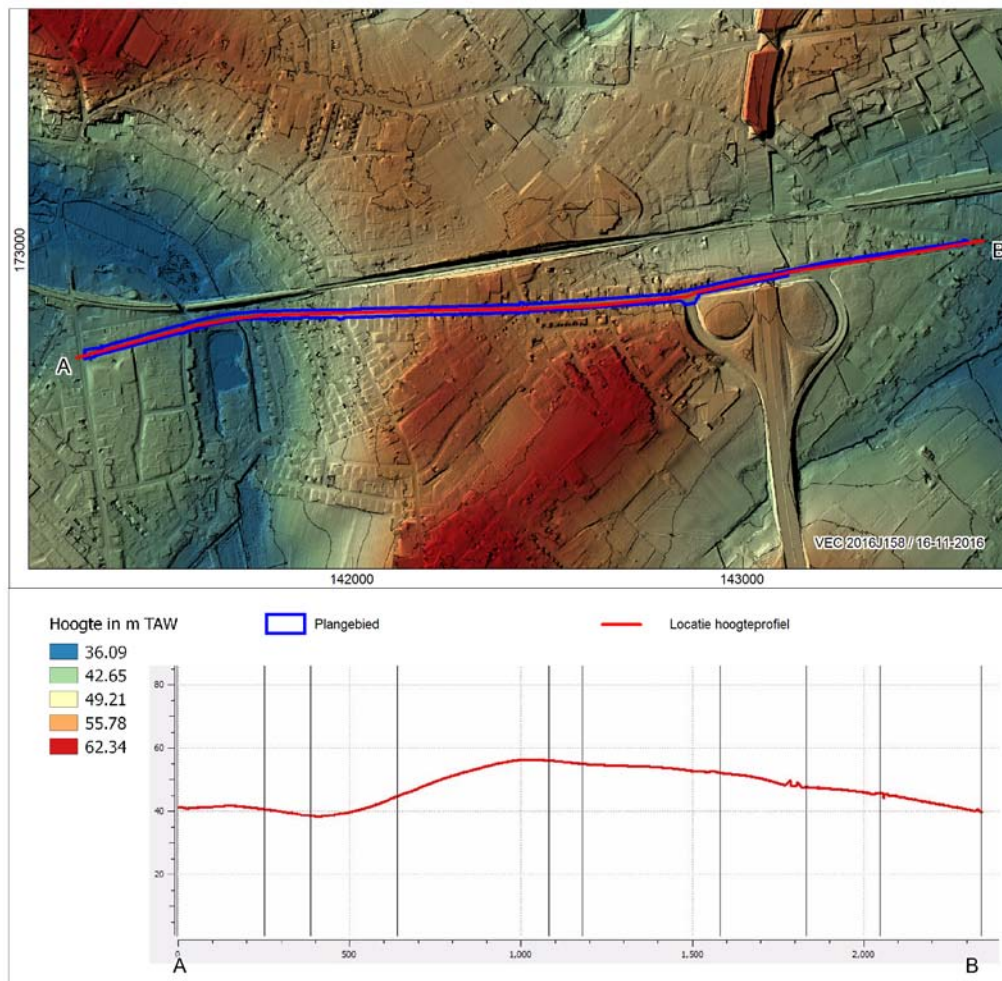
Afb. 14. Het plangebied op de bodemkaart

Op basis van de geologische boringen die geplaatst zijn ter hoogte van het treinspoor, is te zien dat de dikte van de quartaire afzettingen verminderen naar het oosten afneemt. Op de boringen is te zien dat deze vermindert van meer dan 7,00m –mv naar 2,00m-mv tot dagzomend Tertiair. Deze afzetting vermeerderd weer naar een dikte van bijna 11m in het oosten van het plangebied. Wanneer de boringen dan geassocieerd worden met de quartairgeologische kaart is te zien dat de afnemende dikte van de quartaire afzettingen grotendeels overeenkomt met het type 2a en de verhoging in quartaire afzettingen overeenkomt met type 2 en 3.¹⁷

Afb. 15. De geologische boringen in de buurt van het plangebied

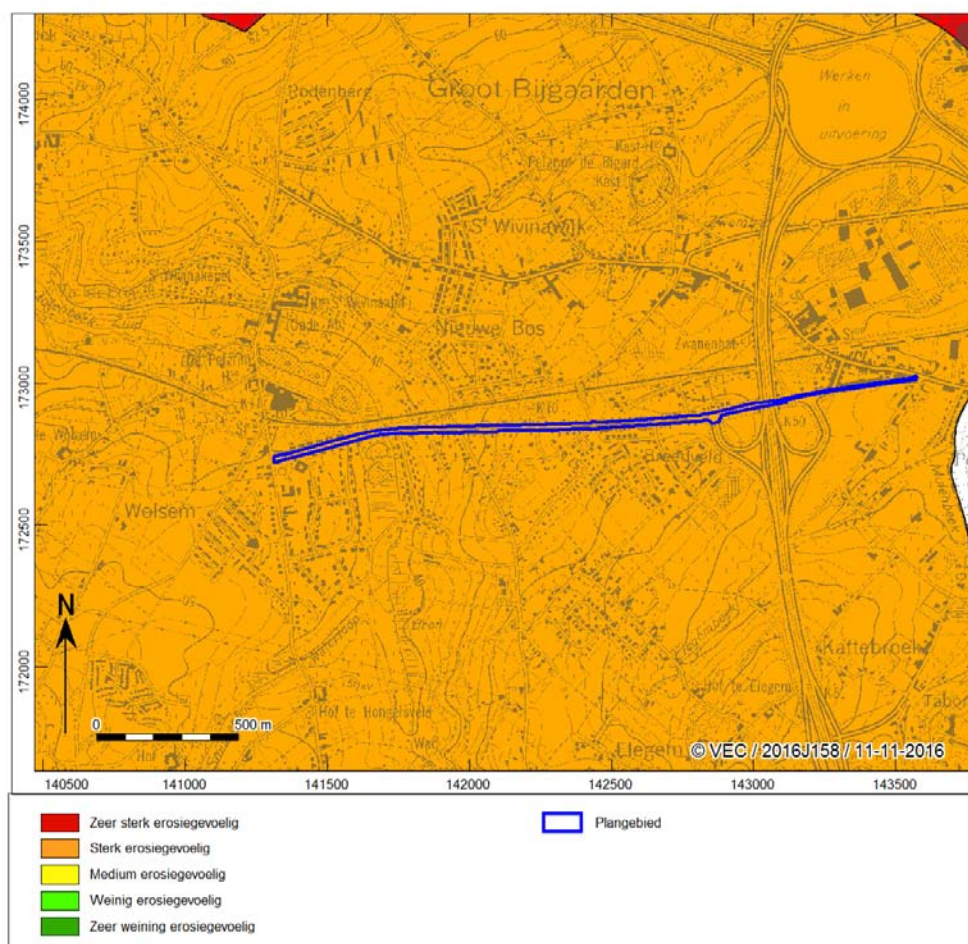
Over het gehele plangebied is een duidelijke golvende beweging te zien in het hoogteverloop. De hoogte begint op circa 41mTAW in het westen, daalt vervolgens tot circa 36mTAW, waarna het terug stijgt tot circa 56m TAW. In het oostelijke deel bevindt het plangebied zich vervolgens op 40 mTAW. Deze golfbeweging komt overeen met de dikte van het quartair. Het gedeelte dat het laagst gelegen is komt overeen met de formatie van Gent.

¹⁷ www.geopunt.be/kaart

Afb. 16. Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM) en Hoogteverloop van het terrein

Het plangebied is sterk erosiegevoelig.

Afb. 17. Het plangebied op de Bodemerosiekaart

1.2.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied zijn in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed de volgende archeologische waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (afb. 18):

Afb. 18. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.

CAI nummer	Omschrijving	Datering	Afstand tot plangebied
892	Abdijmolen	Late Middeleeuwen	Circa 750m
2621	Sint-Egidiuskerk	Volle Middeleeuwen	Circa 600m
6060	Sint-Wivina-abdij	Volle Middeleeuwen	Circa 200m
10043	Pelgrim de Bigard Kasteel	Late Middeleeuwen	Circa 850m
10059	Watermolen van de Abdij	Late Middeleeuwen	Circa 200m
208411	Fibula (losse vondst)	Midden-Romeinse tijd	Circa 650m
	Knopen	16 ^{de} eeuw	
206936	Aardewerk (losse vondst)	Metaaltijden	Circa 250m

In het onderzoeksgebied zijn op basis van de CAI meerdere archeologische meldingen bekend. In het noorden van het plangebied zijn meerdere bouwkundige erfgoederen gelegen. Deze dateren nagenoeg allemaal uit de Volle en Late Middeleeuwen. Het gaat hierbij vooral om kerken, een molen, een abdij en een Kasteel. Deze zullen besproken worden in het volgende hoofdstuk.

Verder zijn er nog drie archeologische onderzoeken uitgevoerd zowel ten noorden als ten zuiden van het plangebied. Uit deze opgravingen zijn vondsten uit metaaltijden aangetroffen. In 2014 is ten zuiden van het plangebied een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd met twee meter brede conitnue (CAI 206936). Uit dit onderzoek kwam een zeer lage densiteit aan sporen tevoorschijn. Op basis van de sporen kon opgemaakt worden dat het centrale gedeelte van het terrein bebost geweest is. In het oosten en het westen van het terrein bevinden zich sporen, daterend uit de Nieuwe-Nieuwste Tijd. Op basis van deze vondsten kan besloten worden dat het plangebied een lage archeologische verwachting heeft. Hierdoor werd ook geen vervolgonderzoek uitgevoerd. Verder werden er nog losse vondsten gedaan daterend uit de metaaltijden. Op basis van deze vondsten kan gesteld worden dat er in de buurt een site gelegen is.¹⁸

Ten noordwesten van het plangebied heeft een proefputtenonderzoek plaatsgevonden. In totaal werden er acht proefputten gegraven, waarvan zes een grootte van 2x2m en twee een grootte van 4x4m hadden. Alle proefputten werden geplaatst tot in de C-horizont. De aangetroffen sporen blijken grotendeels te dateren in de nieuwe en nieuwste tijd en omvatten in hoofdzaak ophogingslagen en enkele muurfragmenten. Op basis van deze resultaten werd het plangebied vrijgegeven.¹⁹

Verder is er nog een archeologisch onderzoek gebeurd ten noorden van het plangebied. Dit onderzoek werd gedaan in de vorm van prospectie met ingreep in de bodem. Hier werd een Midden-Romeinse fibula gevonden. Dit was echter een contextloze losse vondst.

1.2.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

Historische situatie

De eerste keer dat Dilbeek vermeld wordt is in 1075 als Delbeccha of Dedelbeccha. De betekenis zou mogelijk beek in een dal kunnen zijn. Vaak wordt ook gesteld dat het een riddergeslacht was uit de 12de tot de 15de eeuw.

In 1050 behoorde Dilbeek tot het grote domein in bezit van de heren van Aa, een voorname Anderlechtse familie. In de 11de en 12de eeuw zal het domein versnipperen door erfenissen, huwelijken en schenkingen.

¹⁸ http://www.all-archeo.be/rapporten/215_Dilbeek_Stickelgatstraat/215_Rapport-DilbeekStichelgatstraat.pdf

¹⁹ http://www.all-archeo.be/rapporten/170_Groot-Bijgaarden_Hendrik%20Placestraat/Rapport170%20Groot-Bijgaarden%20-%20Hendrik%20Placestraat_def.pdf

Een deel van Dilbeek kwam zo via een huwelijk in handen van de heren van Kraainem. Een ander deel kwam via familiebanden in handen van de heren van Sottegem. Deze verbleven in Gaasbeek. De Sint-Alenatoren is een overblijfsel van de oorspronkelijke nederzetting van de leenmannen van deze heren. In de 15de eeuw kwamen de bisschoppen van Kamerijk in bezit van bepaalde wereldlijke rechten en goederen in Dilbeek. Na het oprichting van een bisdom in Mechelen (1559), werd het kasteel en de heerlijkheid doorverkocht in 1608.

Op het einde van de 17de eeuw werd het land van Gaasbeek verbrokkeld en werden Itterbeek, Dilbeek en Sint-Martens-Bodegem in 1687 verkocht aan Louis-Alexander Scockaert. Deze kreeg de titel van graaf van Tirimont. Na de oprichting van België en de erkenning van de gemeenten had Dilbeek een eigen gemeentehuis. In 1902 werd een nieuw gemeentehuis gebouwd op de Ninoofsesteenweg. Dit werd verlaten na 20 jaar voor het kasteel de Viron.

Bouwhistorische schets

Kasteel van Wolsem

Ten westen van het plangebied op ongeveer 200m ligt het kasteel van Wolsem. In 1870 werd een buitenhuis geregistreerd op dit perceel. Dit werd dan door de volgende eigenaar vergroot en uitgebreid in 1879. In 1936 werd de woning volledig afgebroken en heropgebouwd in een modernistische stijl. Momenteel is de woning opgebouwd in een wit bepleistering op een onregelmatig grondplan. Verder is het onderkelderd en heeft het een betonnen luifel boven de inkom. Ten westen van de woning is een zwembad aangelegd. Deze staat in verbinding met de woning door betontegels. Achter het zwembad staat een ronde betonnen duiktoren met wenteltrap. Het domein is verder bebost. Ten westen van het domein bevond zich een vijver.²⁰

Tuin van het Kasteel van Wolsem

200m ten westen van het plangebied is een historisch park gelegen. Dit is aangelegd volgens een modernistische aanleg uit circa 1935 met betontegelpad, zwembad en duiktoren. Het is geënt op het landschappelijk park van 2ha uit de jaren '80. In het tuinkasteel staan vele merkwaardige bomen zoals rode bastaardpaardekastanje en zilverlindes.²¹

Sint-Wivinaklooster

50m ten noorden van het plangebied is een voormalig abdijcomplex gelegen met name het Sint-Wivinaklooster. Het beschermde gedeelte bestaat uit de omheiningsmuur, het poortgebouw, de infirmerie, het priesterhuis, het prachthof, de funderingsresten van de abdijkerk en het kloosterpand en de kapel in de Sint-Wivinadreef. Verder is het gehele domein met de twee visvijvers ook nog beschermd. De gebouwen dateren van de 17de en 18de eeuw. In de 19de eeuw werden bepaalde gebouwen gesloopt en vervolgens herbouwd.

Het poortgebouw van het abdijcomplex is gebouwd in een Classicerende barokstijl. Het voormalige priesterhuis is dan weer opgebouwd in een speelse rococostijl terwijl de voormalige secretariaatsvleugel, neogotische kapel en kloostervleugels dateren uit het einde van de 19de en begin 20ste eeuw. Centraal in het domein zijn de restanten van het oude klooster met kerk gelegen.²²

Domein van het Sint-Wivinaklooster

Het Sint-Wivinaklooster is een abdij van de benedictinessen dat grotendeels afgebroken is rond 1800. Het is tijdens de 19de eeuw bewoond geweest als een privé-landgoed met het voormalige priesterhuis als residentie en de hoeve als cichoreibranderij. Verder is het omringd door een landschappelijk park van bijna

²⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/206895>

²¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/134718>

²² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/38969>

7 ha. In 1898 werd het gekocht door de Broeders van de Christelijke Scholen. Vanaf dit moment werd een negotisch klooster gebouwd.²³

Sint-Wivina-abdij en Wolfspuiten²⁴

Dit is een ankerplaats dat het Sint-Alenapark, de Wolfspuiten en de Sint-Wivina-abdij bevat. De sint-Wivina-abdij is hierboven besproken. De Wolfspuiten zijn ontstaan door de ontginning van de kalkhoudende fijnkorrelige Lediaan zandsteen tijdens de Middeleeuwen. Een voorbeeld van zo'n groeve is de 15de eeuwse groeve van het steewerc van Duyelbeke. Het opgegraven steen werd gebruikt voor Brabantse gebouwen zoals bijvoorbeeld de Sint-Goedele in Brussel. Op het einde van de 18de eeuw bestond dit gebied uit een vochtig loofbos. In het midden van de 19de eeuw is dit volledig verdwenen met uitzondering van enkele restbosjes. De vochtige graslanden langsheen de beek zijn behouden. De bodems van de valleien zijn voornamelijk vochtige tot zeer natte leem- en zandleemgronden. Verder telt het gebied talrijke bronnen zoals de Smissenboswaterloop.

Ten zuiden hiervan ligt het Sint-Alenapark met de Sint-Alenatoren. Dit laatste is een overblijfsel van een waterburcht daterend uit de 13de eeuw. In het begin van de 18de eeuw werden de oorspronkelijke vijf torens vernield door een brand. Twee hiervan werden opgenomen in een nieuwbouw. Tijdens deze periode werd er ook een pittoresk park aangelegd tegen de terreinhelling. Momenteel is dit het gemeentepark. Op het einde van de 18de eeuw werd het oude kasteel gesloopt. Het enige wat nog overblijft is een ronde bakstenen toren die afgedekt is met een kegeldak en ingeplant op een eiland te midden van een vijver. In 1862 werd een eclectisch kasteel gebouwd ten noorden van de ringwal. Dit kasteel is momenteel in gebruik als gemeentehuis van Dilbeek.

Parochiekerk Sint-Dominicus Savio²⁵

De parochiekerk is een moderne zaalkerk daterend uit 1978, gelegen op een rechthoekig grasperceel op de hoek met de Robert Dansaertlaan in de Wolsem- of Saviowijk en in de buurt van het station van Dilbeek.

De kerk bestaat uit bakstenen, twee in elkaar geschoven volumes onder een kunstleien zadeldak. Verder heeft het een zuidelijke oriëntatie, puntgevels en muurverluchtingen en vertonen grote vensterpartijen in een betonstructuur. De toegangen bevinden zich in noordwestelijke en noordoostelijke hoek. De kerk heeft een losstaande klokkentoren die zich ten noorden bevindt en bestaat uit twee bakstenen muren met daartussen één klok. Het interieur is sober en onbepleisterd. Het plafond is bekleed met houten planken. Verder is er geen noemenswaardig meubilair aanwezig.

Kasteeldomein van Groot-Bijgaarden

Op het domein staat een 14de eeuwse vierkante donjon van drie bouwlagen. Deze bestaat uit baksteen. In 1910-1930 werd deze gerestaureerd. De kleine verhevenheid is een relict van de oorspronkelijke motte. De huidige toren heeft een gekanteld platform en uitkragend rond spietorentje. Verder is er ook een kasteel op het domein aanwezig. Het oorspronkelijk uitzicht, voor de restauratie, was: witgepleisterd, tien traveeën breed, twee bouwlagen hoog, onder een steil en gebogen schilddak – representatief voor een groot aantal 'huizen van plaisantie' van omstreeks 1650. Verder stond er 100 meter naar het noorden een nieuw pachthof (thans manège), een gesloten hoeve in traditionele bak- en zandsteenstijl inclusief poorttoren, speklagen, trapgevels, ramen met kruiskozijnen, en hoektorentjes.

²³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/134712>

²⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135086>

²⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/201360>

Tijdens de 18de eeuw werd het kasteel nog omgeven door water. In 1805 was de slotgracht verdwenen. Deze werd later echter weer uitgegraven. Verder werd tijdens deze periode de ophaalbrug vervangen door een monumentale brug van vijf bogen.

De tuin had in de 17de eeuw een axiaal-geometrisch uitzicht. Deze omvat zeven compartimenten (het achtste wordt in beslag genomen door een aanbouw van het kasteel), waarvan vijf met een boompje in het midden. Het plein tussen poortgebouw, donjon en kasteel (nog met getrapte zijgevels en ramen met kruiskozijnen) vertoont afgezien van een grote boom (linde of eik) geen sporen van doelbewuste aanleg. Bomenrijen begeleiden de weg naar de ophaalbrug en de noordelijke buitenoever van de slotgracht. Dit veranderde later in de 18de eeuw. Er kwam een bos te staan aan de westzijde. In de 19de eeuw werd het neerhof en het kasteelplein gescheiden door een muur. Verder was er geen bos meer en werd de tuin naast het kasteel uitgetekend met een padenkruis en 'parterres de broderie'. In de 20ste eeuw werd de terrastuin en de parterretuin heropgeleefd door ze om te toveren naar een regelmatige of Franse tuin.

Abdijmolen

De abdij van Sint-Wivina bezat zowel een wind- als watermolen. De watermolen stond binnen en de windmolen net buiten het klooster op de Molenberg. De houten graanwindmolen werd voor het eerst vermeld in de rekeningen van het klooster in 1331. De standaardmolen werd, vanwege de bouwvallige staat in 1922 gesloopt.²⁶

Historische kaarten

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Fricx Kaarten ²⁷	1712	Op de Fricxkaart is Dilbeek te zien.
Ferraris kaarten ²⁸	1771-1778	Op deze kaart is te zien dat de Robert Dansaertlaan nog niet gelegd is. Verder is de weg, de huidige Kloostermuur en Kloosterstraat, die de Robert Dansaertlaan van noord naar zuid doorsnijdt, er gelegen. Het plangebied is in gebruik als bossen en weides. Er zijn twee huizen gelegen ten zuiden van het plangebied.
Atlas der buurtwegen ²⁹	Ca. 1840-1850	Het plangebied is gelegen op verschillende percelen en doorheen verschillende gemeentes. Ook op deze kaart is nog geen weg te zien, enkel de weg, de voorloper van de huidige Kloostermuur en Kloosterstraat, die het plangebied van noord naar zuid doorsnijdt. Verder zijn er nog kleinere wegen te zien die doorheen het plangebied lopen.
Vandermaelen kaarten ³⁰	1846-1854	Op deze kaart is de huidige, Robert Dansaertlaan, weg nog niet te zien. Wel is er nu een treinspoor gelegen ten noorden van het plangebied. Verder is het plangebied geheel gelegen in één gemeente.
Poppkaarten	Na 1842	Ook hier is de huidige weg nog niet gelegen. Ten noorden van de weg is hier duidelijk het treinspoor te zien. Verder is het plangebied in gebruik als akker- en weiland.. Kleinere wegen doorkruisen het plangebied.
Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw	1950-1970	Op het plangebied is de Robert Dansaertlaan gelegen. Rechts van deze weg is de autosnelweg (E19) gelegen met de op- en afrit, die aansluiten op de Robert Dansaertlaan. Verder is er meer bebouwing te zien langs de weg.

²⁶ <http://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?AdvSearch=3720>

²⁷ Fricx 1712.

²⁸ Ferraris 1771-1778.

²⁹ onbekend 1840-1850.

³⁰ Vandermaelen 1846-1854.

Bron	Jaartal	Historische situatie
Luchtfoto ³¹	1971	Op deze luchtfoto is de Robert Dansaertlaan te zien. De autosnelweg E19 is echter nog niet te zien. Op enkele plaatsen ten zuiden en ten noorden van het plangebied staan gebouwen. Over het grote gedeelte is het plangebied echter in gebruik als akker- en weiland.
Luchtfoto ³²	1979-1990	Op deze luchtfoto is de autosnelweg E19 te zien alsook de op- en afrit die verbonden zijn aan de Robert Dansaertlaan. Het gebied ten noorden en ten zuiden is veelal meer bebouwd.
Luchtfoto ³³	2013-2015	Op deze luchtfoto is de huidige situatie te zien. Rondom het plangebied staat overal bebouwing behalve in het westelijk gedeelte waar er plaats is voor meren en een klein bos.

Op basis van raadpleging van het historisch kaartmateriaal, in combinatie met het huidig gebruik van het gebied, kenmerkt het plangebied zich door een lage densiteit van bebouwing.

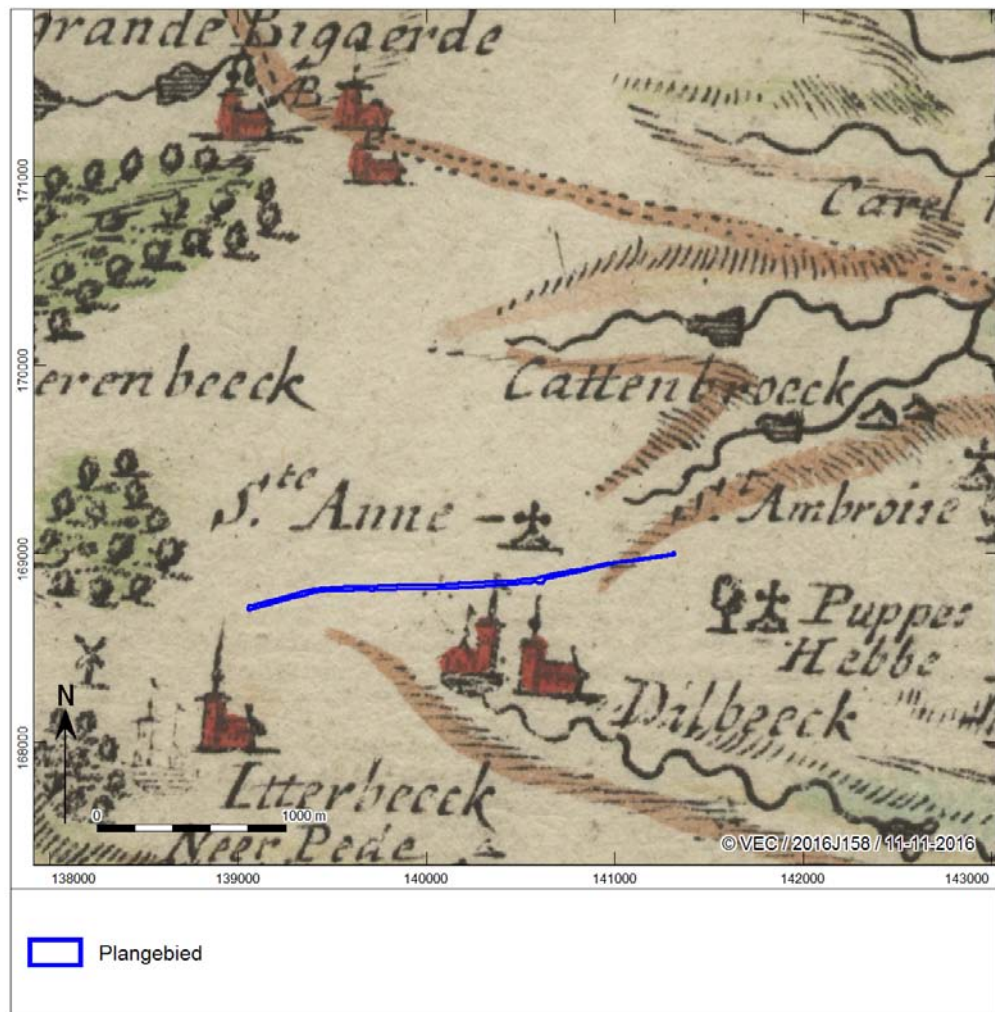
De Fricxkaarten zijn een verzameling kaarten uit het werk Cartes des Pays-Bas (1712) van Eugène-Henri Fricx. Deze atlas is een verzameling van losse kaarten die als gemene deler de Spaanse Successieoorlogen (1702-1713) hebben. Geografisch is de atlas op te delen in een deel met topografische kaarten van de Nederlanden en een deel met stadsplannen, belegeringen en veldslagen. De kaart was voornamelijk vanuit esthetisch oogpunt bekend.³⁴ Op basis van deze kaart kan niets gezegd worden op perceelsniveau. Wel kan hier de gemeente Dilbeek gezien worden. Verder zijn nog twee kerken te zien. Onder Dilbeek is een waterloop te zien. Mogelijk is dit de Molenbeek.

³¹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

³² Ibid.

³³ Ibid.

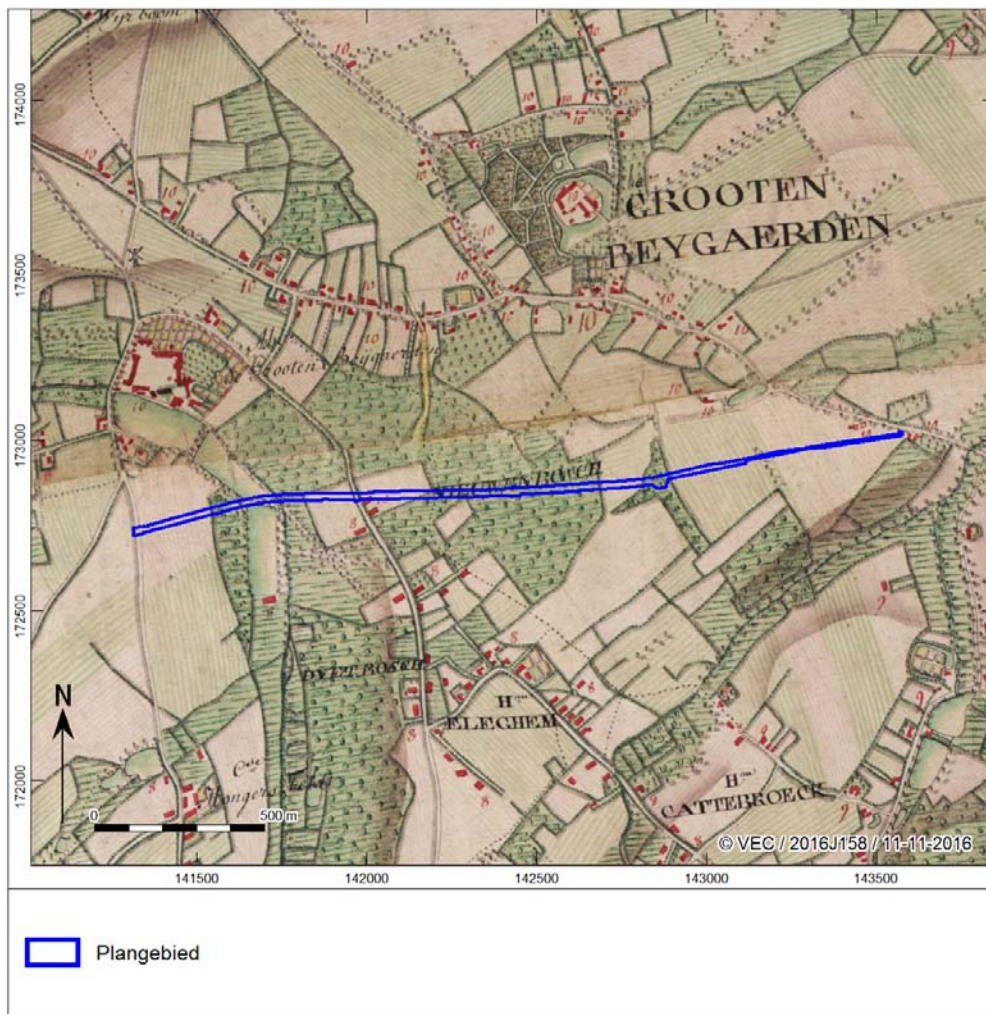
³⁴ <http://www.vliz.be/hisgiskust/nl/eug%C3%A8ne-henry-fricx>

Afb. 19. Het plangebied op de Frickxkaart.

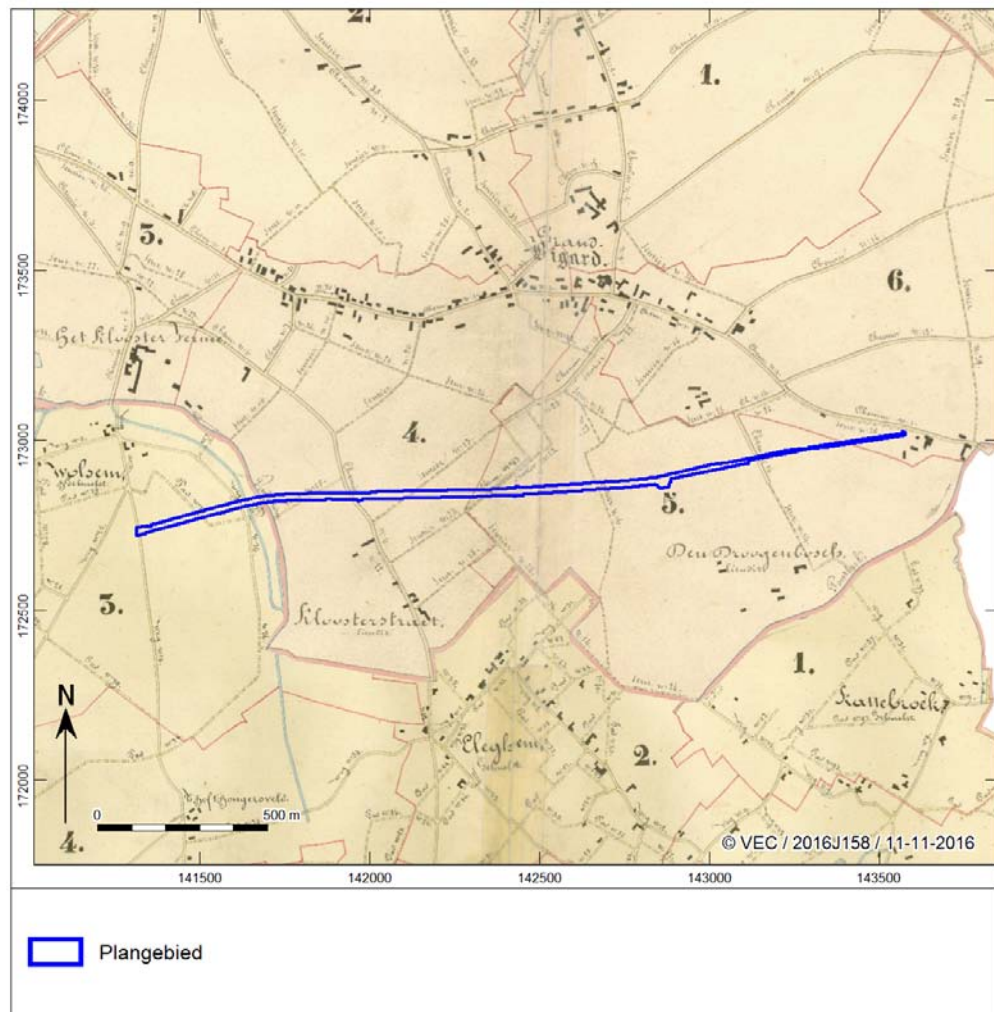
De Ferrariskaarten (Carte de Ferraris) zijn een verzameling van 275 gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Zij kwamen tussen 1771 en 1778 tot stand onder leiding van Joseph de Ferraris, generaal bij de Oostenrijkse artillerie, veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische en grootschalige kartering, zowel in "België" als in heel West-Europa.³⁵ Hieruit blijkt dat het plangebied gelegen is over verschillende percelen die in gebruik zijn als bos, wei- en akkerland. Op het plangebied zou één gebouw gelegen zijn. Doorheen het plangebied van noord naar zuid is een weg gelegen. Deze weg is de Kloosterstraat en Kloostermuur. Op deze kaart zijn de voorlopers van beide straten nog verbonden.

³⁵ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>.

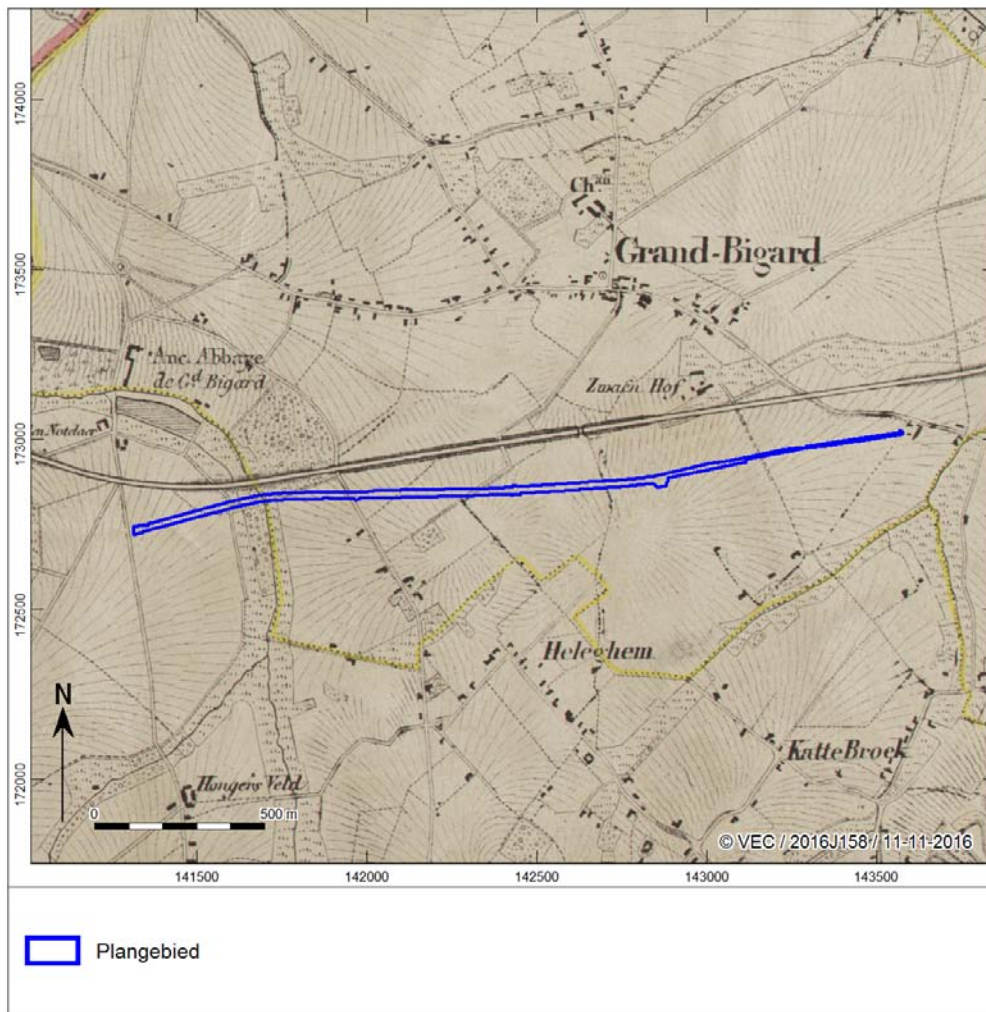
Afb. 20. Het plangebied op de Ferraris kaart.

Circa 60 jaar later werd de Atlas der Buurtwegen uitgegeven (afb. 21). Dit is een verzameling van boeken met overzichts- en detailplannen, daterend van rond 1840. Hierop valt af te lezen dat het plangebied over verschillende percelen gelegen is. Op deze kaart is de huidige weg nog niet te zien. Rondom het plangebied zijn wel kleinere wegen te zien die doorheen het plangebied lopen. Op deze kaart zijn echter geen woningen meer te zien die het plangebied doorkruisen. Het gebied wordt volledig in gebruik genomen door wei- en akkerland.

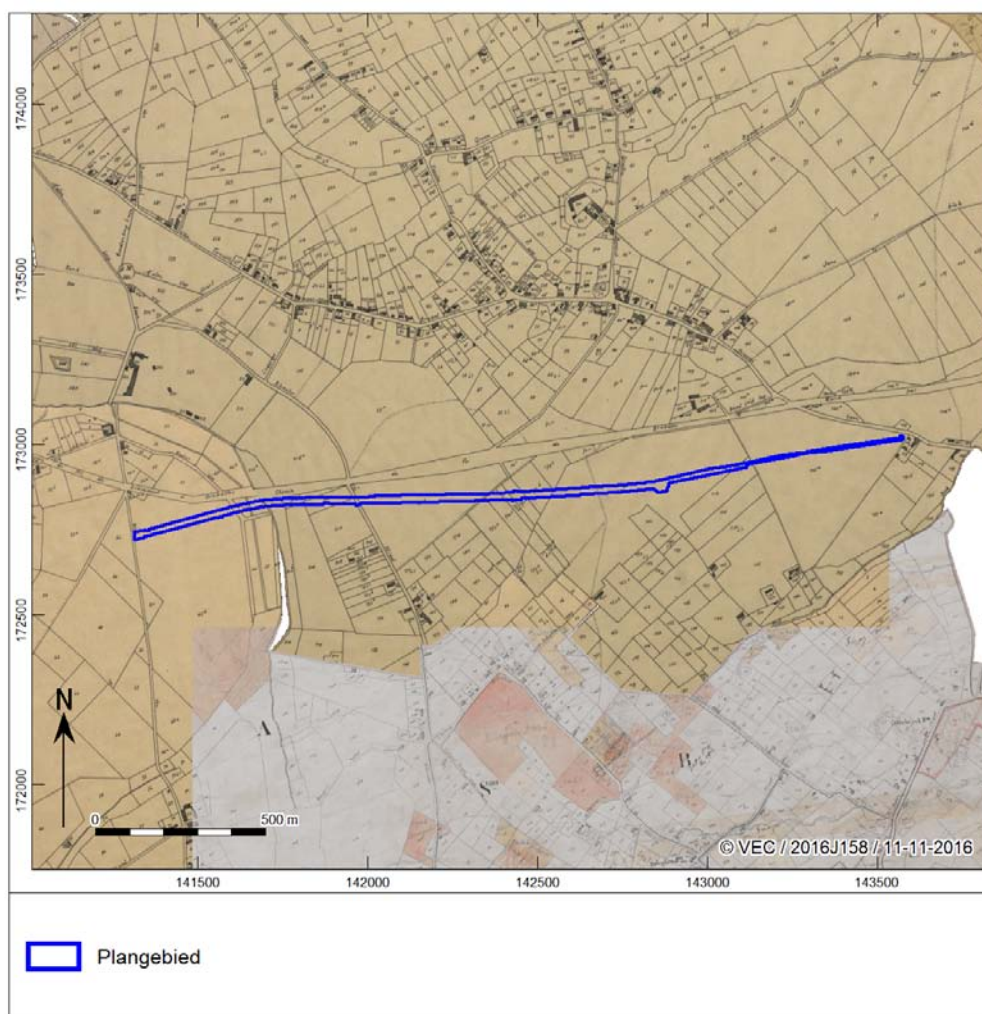
Afb. 21. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen.

Een zestal jaar later zijn de Vandermaelenkaarten samengesteld. Dit is een verzameling historische kaarten gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Zijn "Carte topographique de la Belgique" is gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1: 20.000. Op deze kaart is er niet veel verschil te zien met de vorige kaart (Atlas der Buurtwegen). Het grootste verschil is de spoorweg die ten noorden van het plangebied is gelegen. Ook hier is het plangebied gelegen over verschillende percelen en is het in gebruik als akker- en weiland. Er is nog geen bebouwing te zien rondom het plangebied.

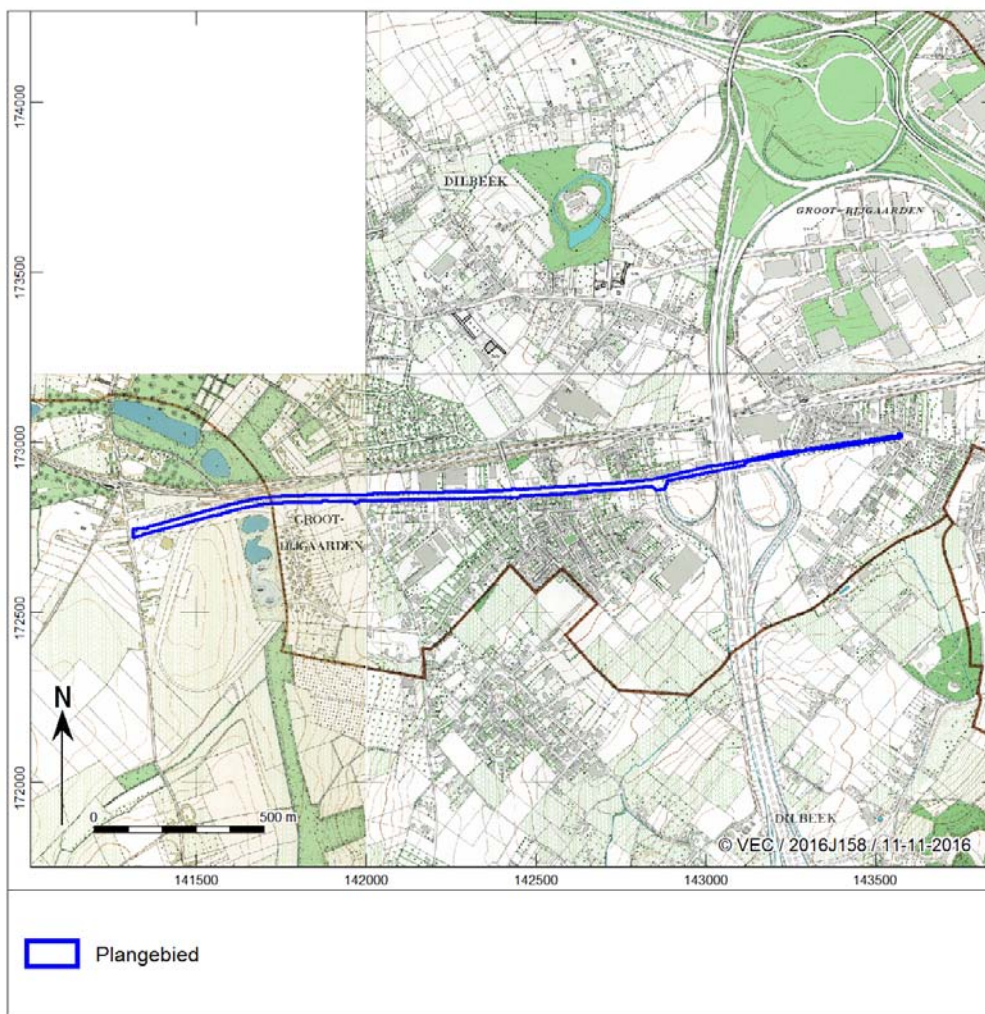
Afb. 22. Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.

Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Deze kaarten waren een gecommmercialiseerde versie van het toenmalig kadaster van België en bevatten vele gegevens over gronden en percelen. Nadat Philippe Vandermaelen al in 1836 toelating had gekregen om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen, kreeg ook Popp deze toelating in 1842. Door het overlijden van Popp werd zijn 'Atlas cadastral parcellaire de la Belgique' niet afgemaakt. Deze kaart brengt het kadaster duidelijk in beeld. Ten opzichte van de vorige kaart is er niet veel verandering te zien binnen het gebied. De percelen ten zuiden van het plangebied zijn verder opgedeeld. Verder is er nog geen bebouwing te zien rondom het plangebied.

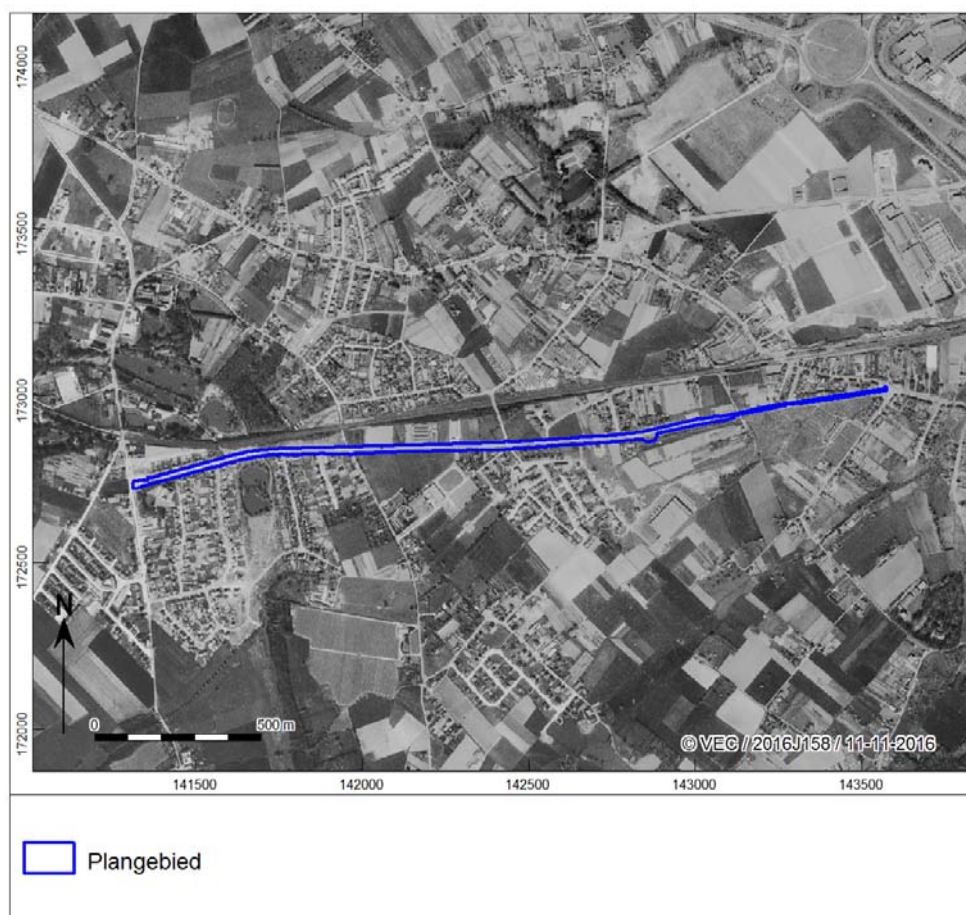
Afb. 23. Het plangebied op de Popp-kaarten

Op de Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor het eerst de autosnelweg E19 te zien. De op- en afrit van deze autosnelweg wordt verbonden met de Robert Dansaertlaan. Rondom het plangebied is er bebouwing te zien. Deze bebouwing bevindt zich voornamelijk ten zuiden van het plangebied. Op deze kaart is te zien dat Groot-Bijgaarden nog een deel van het plangebied inneemt. Op deze manier is het oostelijke gedeelte echter een deel van Dilbeek. In het gebied dat in Dilbeek gelegen is, is geen bewoning te zien. Wel zijn hier meren en vennetjes te zien die op het lagere gedeelte van het gebied gelegen zijn.

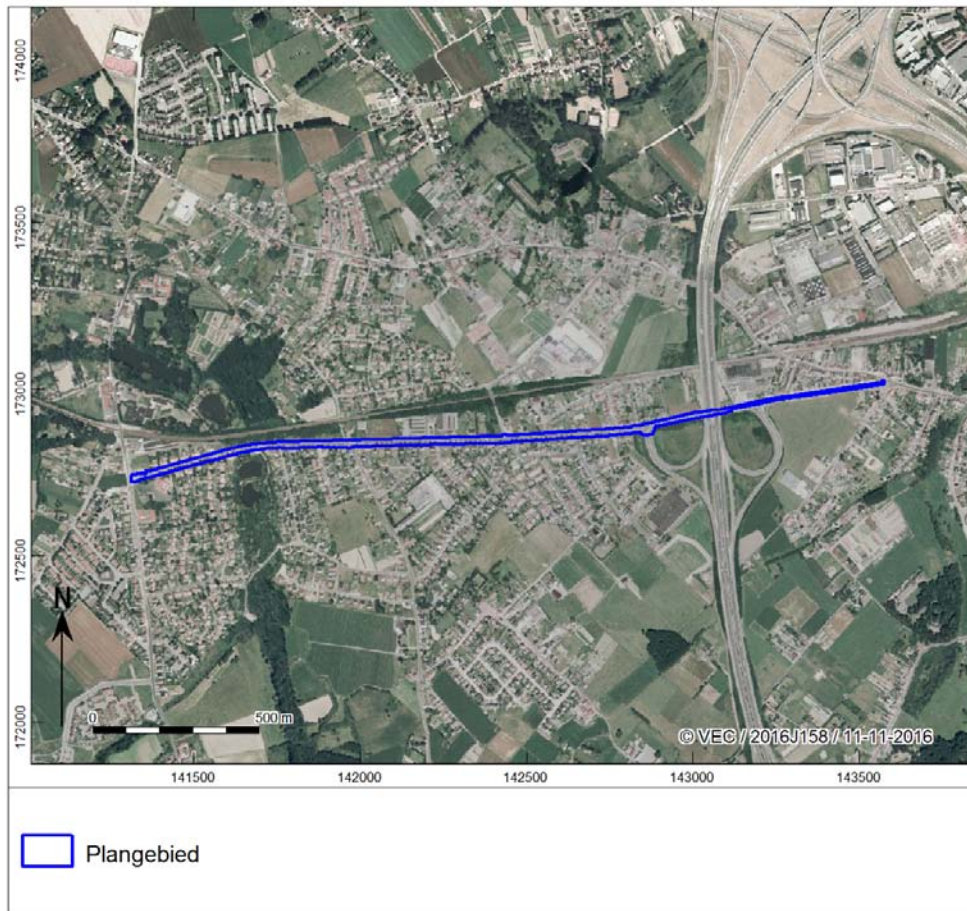
Afb. 24. Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw

Op deze luchtfoto is de autosnelweg E19 nog niet te zien alsook de op- en afrit niet. Rondom het plangebied is momenteel wel gebouwd. Ten noorden van het plangebied is eerder geringe bebouwing te zien. Ten oosten van het plangebied is eerder veel bewoning gelegen. Dit staat in tegenstelling tot de Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw. Verder liggen er rondom het plangebied akkers en weilanden.

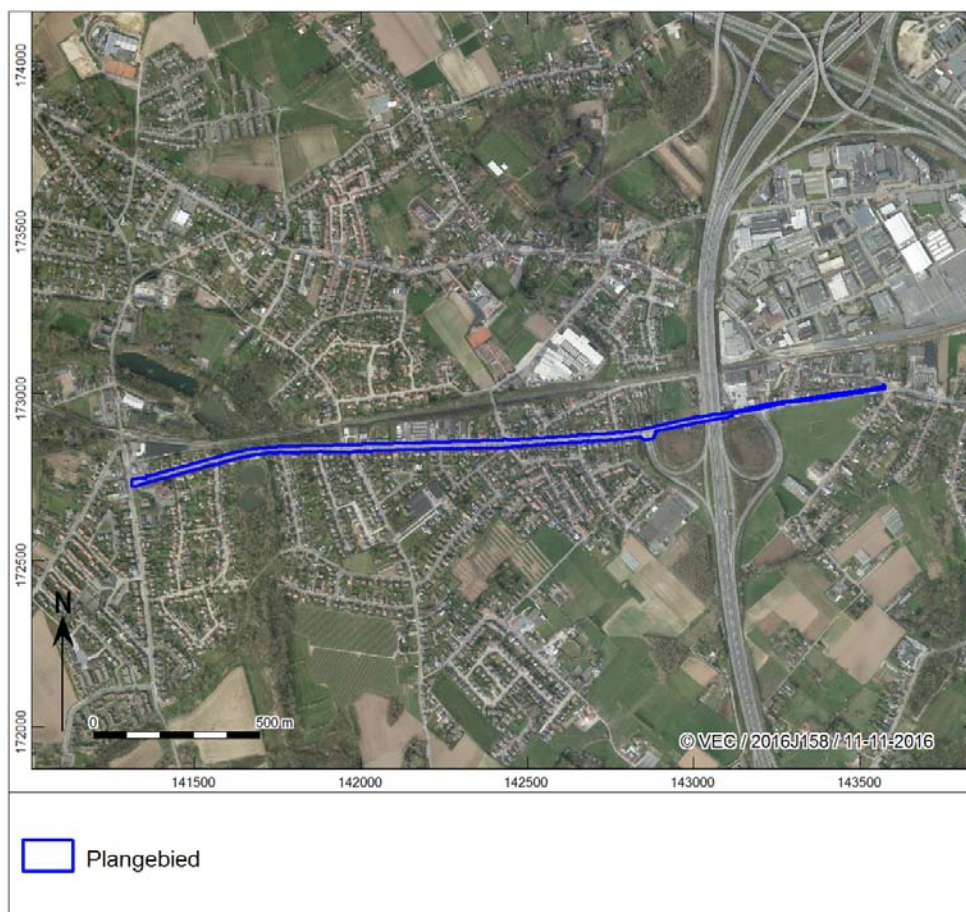
Afb. 25. Plangebied op de luchtfoto van 1971

Op deze luchtfoto is te zien dat de bebouwing rondom het plangebied is toegenomen. Ook is te zien dat de autosnelweg E19 aangelegd is. Rondom het plangebied zijn geen gebieden meer in gebruik als akker- en/of weiland. De meren en vennetjes zijn omringd door bossen en bomen.

Afb. 26. Plangebied op de luchtfoto van 1979-1990

Deze luchtfoto toont de huidige situatie van het plangebied. de bebouwing rondom het plangebied is nog meer toegenomen. De weg die gelegen is op het plangebied is niet veranderd.

Afb. 27. Plangebied op de luchtfoto van 2013-2015

1.2.5 Potentieel tot kennisvermeerdering, verwachting en conclusie

De voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied is gelegen in leemgebied. Op basis van de aardwetenschappelijke gegevens bestaat een potentie zijn voor archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum. Archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum tot het Vroeg-Neolithicum, bestaan voornamelijk uit puntlocaties zoals een kampplaats. Deze kampplaatsen waren voornamelijk gelegen op de overgangszone van droog naar nat. De vindplaatsen komen dus voornamelijk voor op een plateau- of terrasrand in een omgeving van open water zoals bijvoorbeeld een rivier. Binnen het plangebied zijn echter een antropogene bodem (kaartcode OB) en droge leembodems (kaartcode: Aba1, AbB(o), Aca, Acp) gekarteerd. Het plangebied heeft, gezien de droge en vruchtbare bodem, een groot archeologisch potentieel. De archeologische resten kunnen voorkomen vanaf het maaiveld.

Eventueel aanwezige archeologische resten vanaf het Neolithicum zullen zich manifesteren als een vindplaats met een sporenniveau. Vanaf deze periode ging de mens over naar landbouw. De gronden waar beakkerd kon worden, speelden dan ook een belangrijke rol. De eerste boeren kozen dan ook plaatsen waar goed ontwaterde en mineralogisch rijke gronden gelegen waren. Op basis van het CAI zijn hier echter nog geen aanwijzingen voor.

Om de mogelijkheid voor eventuele sporen vanaf de Late-Middeleeuwen te bepalen, kunnen historische kaarten een hulpmiddel zijn om de trefkans uit deze periode te bepalen. Op basis van het kaartmateriaal

kan gesteld worden dat het plangebied gebruikt werd als weg of akkerland. De potentie voor archeologische resten uit de Late Middeleeuwen, alsook de Nieuwe tijd, is dan ook gering.

Het plangebied is momenteel gelegen op een weg. De inplanting van deze weg, zorgde ervoor dat de archeologische sporen die aanwezig waren, verstoord zullen zijn. De inplanting van de weg zorgde voor een verstoring van circa 50cm –mv. Omdat de sporen vanaf het maaiveld voorkomen zullen deze niet meer intact zijn. Er wordt gepland deze weg te herinrichten. Deze herinrichting zal gebeuren op gelijke diepte of maximaal 10cm dieper dan de huidige weg. Op deze manier zullen de herinrichtingswerken onverstoorde grond minimaal verstoren. Enkel ter hoogte van de vijvers zal dieper dan 1,50m -mv worden gegraven. Dit zal gebeuren over een lengte van circa 85m (minder dan 3.5% van de gehele lengte). Maar omwille van de bodemtype OB, OT (kunstmatige gronden) ter hoogte van deze, is de bodem hier waarschijnlijk reeds verstoord waardoor de archeologische resten niet meer intact zullen zijn.

De beantwoording van de overige onderzoeksvraag is als volgt:

- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*

De geplande bouwwerkzaamheden vormen een minimale bedreiging voor de mogelijke archeologische resten in de bodem. Dit omdat de geplande ingrepen plaatsvinden op de plaatsen waar reeds ingrepen plaatsgevonden hebben. Ook ter hoogte van de vijvers, waar er dieper gegaan wordt, zal de bodem reeds verstoord zijn. Verder hebben de reeds uitgevoerde werken het plangebied reeds dusdanig verstoord dat mogelijk archeologische resten niet meer bewaard zullen zijn. Om deze redenen zal het plangebied vrijgegeven worden voor de geplande werken.

1.2.6 Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

Het plangebied is gelegen in leemgebied. Op basis van de aardwetenschappelijke gegevens bestaat een potentie zijn voor archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum. Binnen het plangebied is een antropogene bodem (kaartcode OB) gekarteerd en droge leembodems (Kaartcode: Aba1, AbB(o), Aca, Acp). Het plangebied heeft, gezien de droge en vruchtbare bodem, een groot archeologisch potentieel. De archeologische sporen kunnen voorkomen vanaf het maaiveld.

Eventueel aanwezige archeologische vanaf het Neolithicum zullen zich manifesteren als een vindplaats met een sporenniveau. Vanaf deze periode ging de mens over naar landbouw. Op basis van het geringe aantal CAI-meldingen in de omgeving van het plangebied is het enkel mogelijk te stellen dat er een site daterend vanaf het Neolithicum tot Late-Middeleeuwen, in de buurt van de CAI-meldingen kan voorkomen. Verder is er nog geen site gevonden.

Om de mogelijkheid voor eventuele sporen vanaf de Late-Middeleeuwen te bepalen, dienen de historische kaarten bestudeerd te worden. Op basis van het kaartmateriaal kan echter gesteld worden dat het plangebied gebruikt werd als weg of akkerland. De potentie voor archeologische resten uit deze periode, alsook de Nieuwe tijd, is dan ook gering.

Het plangebied is momenteel gelegen op een weg. De inplanting van deze weg, zorgde ervoor dat de archeologische sporen die aanwezig waren, verstoord zullen zijn. Er wordt gepland deze weg te herinrichten. Hierdoor zal slechts een minimale extra verstoring plaatsvinden. Enkel ter hoogte van de vijvers zal dieper worden gegaan. Maar omwille van de handmatige aanleg van deze, is de bodem hier reeds ook al verstoord waardoor de archeologische resten niet meer intact zullen zijn. Omwille van deze reden wordt geadviseerd om het gebied vrij te geven voor de geplande werken.

1.2.7 Samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek

Uit de verzamelde gegevens over het landschap, historie, archeologie en recente verstoringen, is voor de geplande bouwwerken een archeologische verwachting gemaakt. Hieruit blijkt dat in het projectgebied mogelijk archeologische resten aanwezig kunnen zijn gedateerd vanaf het Laat- Paleolithicum. Omwille van de bodemeigenschappen is deze plaats een geschikte plaats voor steentijdsites. Verder hebben de reeds uitgevoerde werken het plangebied al zeer verstoord.

Uit de CAI-meldingen komt naar voren dat er meldingen zijn die gedateerd kunnen worden vanaf de Late-Middeleeuwen tot de Nieuwste Tijd en de Metaaltijden. De vondsten daterend uit de metaaltijden geven enkel aan dat er een mogelijkheid bestaat op een site in de buurt. Er is geen site gevonden. Verder toont het historisch kaartmateriaal dat het plangebied vanaf de 18de eeuw als een weg of akker gebruikt is geweest. Vanaf de jaren '70 is de huidige weg te zien. Door deze aan te lagen is het plangebied al zeer sterk bewerkt geweest. Hierdoor zullen de archeologische resten die mogelijk nog intact waren, op dit moment niet meer intact zijn. Om deze redenen zal het plangebied vrijgegeven worden zonder verder archeologisch onderzoek.

Literatuur

- Ervynck, A., S. Debruyne, R. Ribbens, 2015: *Assessment; Een handleiding voor de archeoloog*. Onroerend Erfgoed, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.
- Ferraris, J., 1771-1778: *Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsendom Luik*.
- Fricx, E., 1712: *Carte de Pays-Bas*.
- Jacobs, P., M. de Ceucelaire, E. Stevens & M. Verschuren, 1993: Philosophy and methodology of the new geological map of the Tertiary formations, Northwest Flanders, Belgium. *Bull Soc belge Géol* 102,
- Kadaster, 1850-1864: *Topografische Militaire Kaart, kaartblad 56*. Nationaal Archief,
- Mathijs, J., Buffel, P. 2009: *Toelichting bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest. Kaartblad 31-39: Brussel-Nijvel*. LNE Vlaamse Overheid.Natuurlijke Rijkdommen
- Onbekend, 1840-1850: *Atlas der buurtwegen*.
- Onbekend, 2016: Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 1,0.
- Schroyen, K. 2003: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 31-39: Brussel-Nijvel*. Ine Vlaamse Overheid Dienst Natuurlijke Rijkdommen.
- Vandermaelen, F. , 1846-1854: *Cartes topographiques de la Belgique*.

Geraadpleegde websites

- <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>
- <Http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>.
- <https://id.erfgoed.net>
- <http://www.geopunt.be/kaart>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.
- Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein
- Afb. 3. Detailplan van de geplande werken deel 1.
- Afb. 4. Detailplan van de geplande werken deel 2.
- Afb. 5. Detailplan van de geplande werken deel 3.
- Afb. 6. Detailplan van de geplande werken deel 4.
- Afb. 7. Detailplan van de geplande werken deel 5.
- Afb. 8. Detailplan van de geplande werken deel 6.
- Afb. 9. Detailplan van de geplande werken deel 7.
- Afb. 10. Detailplan van de geplande werken deel 8.
- Afb. 11. Bodemgebruikskaart van het plangebied
- Afb. 12. Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart
- Afb. 13. Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart
- Afb. 14. Het plangebied op de bodemkaart
- Afb. 15. De geologische boringen in de buurt van het plangebied
- Afb. 16. Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM) en Hoogteverloop van het terrein
- Afb. 17. Het plangebied op de Bodemerosiekaart
- Afb. 18. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
- Afb. 19. Het plangebied op de Frickxkaart.
- Afb. 20. Het plangebied op de Ferraris kaart.
- Afb. 21. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen.
- Afb. 22. Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.
- Afb. 23. Het plangebied op de Popp-kaarten
- Afb. 24. Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw
- Afb. 25. Plangebied op de luchtfoto van 1971
- Afb. 26. Plangebied op de luchtfoto van 1979-1990
- Afb. 27. Plangebied op de luchtfoto van 2013-2015

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Bijlage 1 Plannenlijst

Projectcode	2016J158
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	1
Type plan	Topografische
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	2
Type plan	Overzichtsplan
Onderwerp plan	Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	3
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Detailplan van de geplande werken deel 1.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	4
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Detailplan van de geplande werken deel 2.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	5
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Detailplan van de geplande werken deel 3.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	6
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Detailplan van de geplande werken deel 4.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	7
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Detailplan van de geplande werken deel 5.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016

Plannummer	8
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Detailplan van de geplande werken deel 6.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	9
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Detailplan van de geplande werken deel 7.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	10
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Detailplan van de geplande werken deel 8.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	11
Type plan	Bodemgebruikskaart
Onderwerp plan	Bodemgebruikskaart van het plangebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	12
Type plan	Tertiairgeologische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	13
Type plan	Quartairgeologische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:200.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	14
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de bodemkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	15

Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	De geologische boringen in de buurt van het plangebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	16
Type plan	Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen
Onderwerp plan	Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM) en hoogteverloop van het terrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	17
Type plan	Bodemerosiekaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Bodemerosiekaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	18
Type plan	CAI
Onderwerp plan	Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	19
Type plan	Frickxkaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Frickxkaart.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	11-11-2016
Plannummer	20
Type plan	Ferrariskaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Ferraris kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	11-11-2016
Plannummer	21
Type plan	Atlas der Buurtwegen
Onderwerp plan	Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016
Plannummer	22
Type plan	Vandermaelenkaart

Onderwerp plan	Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	11-11-2016
Plannummer	23
Type plan	Popp-kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Popp-kaarten
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	11-11-2016
Plannummer	24
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-11-2016

Bijlage 2 Fotolijst

Projectcode	2016J158
Onderwerp	fotolijst
ID	25
Type	Luchtfoto
Vervaardiging	Digitaal
onderwerp	Het plangebied op de luchtfoto 1971
ID	26
Type	Luchtfoto
Vervaardiging	Digitaal
onderwerp	Het plangebied op de luchtfoto 1979-1990
ID	27
Type	Luchtfoto
Vervaardiging	Digitaal
onderwerp	Het plangebied op de luchtfoto 2013-2015